

Солідарним з потерпілими на закарпатті

- присвячуємо - Редакція "Ватри"

ВАТРА

ISSN 1232-2776

"Ту мене мати породила,
солодким молоком кормила,
ту хочу жити, умирати,
де жили мій отець і мати".

Читайте у "Ватрі"

Витаге Ювілярів	2
С.Мадзелин: "Спружина"	4
Я.Стех: Про значення	7
С.Семенов І знов річниця	9
Ф.Кузак: Про "Ватру" '98	10
М.Ковальські: Лемковс	11
"Укр.писанки"	12-13
...і стари документи	16
Ф.Кузак: Про Райнфуса	20
Листи до Редакції	21

Рік VIII, № 2 (25), квітень 1999 р. Видання Об'єднання лемків у Польщі, Горлиці

Радісних Свят Воскресення Христового

Об'єднанню українців Польщі, Союзів українців Філіппин, Світової Федерації Українських Лемківських Об'єднань, нашим Членам, Читачам, Авторам-Дописувачам, Кольпортерам і всім Лемківським Родинам живиме Господньої Благодаті, Радості, Доброго Здоров'я, взаємної Любови, Пошани і Мудрості.

Христос Воскрес !

Об'єднання лемків у Польщі
Редакція "Ватри" Головна Управа

Петро Львович Візитна карточка

Предків могуті боги
демонстрували свою силу,
а Він з кличем прийшов
- мир миру !
Стерти звирячі
права житейські,
чи назва це була Його,
чи псевдонім
"цар іудейський".
Із іудейської землі
влада Його не йшла
ще далі,
на ній топтали стежечки
Його сандалі,
а потім розійшлося
Його ім'я по світі
було в біді у славі і привіті,
лиш клич Його
- мир миру !
кожний замкнув собі
в свою квартиру,
а Він рамена простягнув
до світа цілого,
як до свого дому
і карточка візитная:
"Ісус Назарянин
Цар Іудейський"
в горі
на ньому. 14.2.89.

СВЯТО ЛЕМКІВСКОЙ КУЛЬТУРИ XVII. Лемківська Ватра Ждіння '99

буде організована в днях 23-25.07.1999
Головна Управа ОЛ

Phare

Вітаме Ювілярів...

...85 років скінчит 16.4.1999 р. *п. Роман Хомяк*. Народився в селі Вафка на польсько-лемківським пограничі. Його тато згинув в першу світову війну, як він мав пів року, а мама померла 10 років пізніше і він залишився сиротом. Дуже працьовитий, на власнім господарстві доробився і став взірцевим газдом, пасічником і сільським агрономом.

В 1937-38 роках служив в війську а в серпні 1939 покликали його до війська і брав участ в війні. Коли німці вивозили військовополонених до неволі, коло Тарнова вдалося йому втечи з транспорту.

В часах німецької окупації на Вафку нападали польски банди з сусідних сіл: Концльови, Сосня і Ропи (навет добре знани) грабували і родину Хомяків а по війні тоти сами люде творили міліцію а в ночі іщи находили грабувати, што лем ся давало. Вкінці арештували більш свідомих газдів таких як і Р.Хомяк і вшитких тортурували в сусідній Фльоринці, аби їх змусити до виїзду на Україну. Ледве живий Р.Хомяк вернув до Вафки, але не довго тішився своїм газдівком, бо юж в червні 1947 р. вивозят його в акції "Вісла" під Шпротаву (тепер Любуске воев.) Там достав з уряду гміни в Грибові податкови накази і за зерно з приділу засіяне на Вафці. Не дістав жадной газдівки ані хижки до замешканя і змушений бив замешкати в знайомих. По 30 роках вдалося йому вернути на Лемківщину з великом пасіком (понад 100 вуликів). Початково замешкав в бараку при своїй пасіці а потім перенісся до купленого кооперативного помешкання в Висові.

Р.Хомяк одружений з п.Софійом (з Бураничів). Мают четверо діти яки не спольонізувалися а поженилися зо своїма і свої діти виховуют в рідним обряді і національно свідомим. Найстарший Ярослав працював директором будівельних шкіл аж до виходу на пенсію в 1998 р.

Молодший Василь, вчитель і керівник інтернату в Будівельним технікумі. Дочка Антоніна закінчила рільничий технікум а наймолодший Іван працює у власним господарстві і має велику пасіку.

Пан Роман є членом-засновником ОЛ, все читат "Наше Слово" і повідат, што найбільше любить читати "Ватру". Интересуют його книжки про лемків. Списував він свої пережиття і написав книжку "Наш лемковскі льос", з чого є вдоволений, бо як сам повідат: "Я звиклий хлоп а міг-ем написати книжку про наши справи, жеби і поляки познали трохи правди про лемків".

З нагоди великого Ювілею пережитих 85 років жичиме Пану Романови доброго здоровя, щастя і спокійних дальших років жита, штоби якнайдовше міг читати свої улюблени часописи і іщи написав про нашу лемківску долю, як живий свідок найновішої історії.

Най Всевишній благословит Вам, Пане Романе, на Многі Літа!

...80 років сповнилося 15 березня 1999 р. *п. Михайлови Досьому*. Народився у Волі Цеклинській. Вивчився на пекаря і в часі німецької окупації провадив власну пекарню, організував протинімецьку партизанку з лемків в структурах АЛ, ГЛ і ПРП,

арештований Гестапом, з вязниці в Яслі визволили його партизани. По війні організує "Селянско-Робітничий Лемківський Комітет", котрому вдалося урухомити наши школи в Горлицьким повіті. Незадовго польска влада (на приказ НКВД) літом 1945 р. розв'язує комітет а М.Донський виїжджат на Західні землі а потім на Радянску Україну до своїх родичів.

В 1959 р вертат зі Львова до Ряшова і включатся до громадской роботи. Організує Лемківску Секцію при Головнім Правлінні УСКТ і стає ей головою.

За підписаня петиції з дня 14 листопада 1971 року і збераня під ньом підписів в гуртках і Повітових Правліннях УСКТ в Горлицях і Сянока до ЦК.ПОРП у Варшаві (як презідзівски внески) усувают його з члена ПОРП і УСКТ і позбавляют роботи. Виїхав до США і по 10 роках повернув до Горлиц. В 1989 році включився до організуваня Об'єднання лемків. На засновних зборах обрали його з-ком голови основного правління ОЛ, а по І-им з'їзді 9.11.1991 р очолює Головну Ревізійну Комісію, бере участ в організації Лемківських Ватр в Ждині. Зобрав немалий архів лемківських справ-документів.

З нагоди пережитих 80 років жичиме Ювілярови доброго здоровя та приємних дальших років життя на Многі Літа!

...з 70-річчям народження вітаме *п. Ілярія Яворського*, уродж. 31.1.1929 р. в Бересті недалеко Криниці. Початкову школу кінчив в рідному селі а другий курс УВС в Криниці в 1944 р. В 1947 р виселений акцією "Вісла" до Болеславца (на Дол.Сьльонску) працював фізично. По закінченю військовой служби розпочав працю в фірмі "Польфа". Заочно закінчив економічну школу, професійни курси і отримав звання спеціаліста-книговода-ревідента. Працював головним книговодом в своїй фірмі аж до відходу на пенсію. Вернув на Лемківщину до Поворозника, де купив хату. Включився до громадской роботи. Активно діє в церковним комітеті грекокатолицької парохії в Криниці. Якраз тоді повернено грекокатоликам їх церкву, яку через 50 років ужиткуваня, римокатолики переробили на костел.

Ілярій іщи з молодих років мав впоєну любов до рідного. Тота національна свідомість утвердилася в часі навчання в Українській Вчительській Семінарії в Криниці. На вигнаню жив в місті, де наших люди не било дуже, старався утримати свою гідність і бив прикладом для інших. Вдома в Нього все било "Наше Слово", українски календари і книжки, бив кольпортером "Ватри". В Криниці став співорганізатором гуртка ОЛ, одного з найчисленніших, і обраний секретаром Ревізійной Комісії.

Пан І. Яворський одружений з учительком п. Катерином, мают дочку Мирославу (проживат в США) і сина Андрія. Наше бажаня є, аби якнайбільше таких родин вертало з вигнання на Лемківщину.

З нагоди пережитих 70 років жичиме йому доброго здоровя, щастя, сил до громадской праці на полі відроджуваня духовной і матеріальной культури лемків, для добра нашой малой вітчизни Лемківщини і великой Батьківщини - України.

Хай Господь благословит Тобі, Ілярію, на Многая Літа!

...50 років з дня народження міне 18.4. 1999 р. *д-рові Володимирові Мокрому*. Ще як учня Гурово Ілавецького ліцею переслідувала його вчителька історії і змушений був перенестися до Українського Ліцею в Лігниці. Після закінчення Ягайлонського Університету в Кракові залишився працювати

науковим працівником і створив Лекторат української мови, потім став керівником Катедри української мови. Безперервно працює над польсько-українським поєднанням і бореться за направлення кривд заподіяних виселенням акцією "Вісла". Його обширні статті вперше появляються в таких поважних видавництвах як "Тижоднік Повшехні", "Знак" та інших, де показує правдиве обличчя українців у Польщі і старається виправляти витворений десятиліттями негативний стереотип українця.

За Його розважні, правдиві опрацювання, які причиняються до зближення поляків і українців Папа Іван Павло II признав йому нагороду, яку він призначив на створення Фондації св.Володимира.

Під його редакцією вийшли книжки: "Церква в житті українців" (1993), "Від Іларіона до Сковороди" (1996). "Краківські українознавчі зошити" (вже сім томів), "Між сусідами" (сім томів) та ще інші видавництва.

При Фондації св.Володимира діє книгарня "Нестор" з українськими книжками, періодиками, журналами і газетами. Можна там купити і "Ватру". У Фондації проводять реновацію ікон і є постійна експозиція ікон. Є вистава вартісних

книжок і архівальних документів.. Діє українська кав'ярня і невеликий готель, часто проходять святочні зустрічі, наради і наукові конференції. В 1997 р.Фондацію відвідав Папа Іван Павло II.

Др В.Мокрий був послом в першій каденції контрактного Сейму, обраний зі списку "Солідарності". Тоді дуже справ вносили під обговорення послами. Проходили спіткання послів з виборцями на Лемківщині. Посол др В.Мокрий часто приїздив на Лемківщину і інформував про працю Сейму для схвалення законів в справі направлення кривд заподіяних акцією "Вісла". В тому часі більш об'єктивним були Сенатори і Сенат в 1990 році схвалив ухвалу, яка засуджувала акцію "Вісла" і закликала до направлення кривд.

Пан посол др В.Мокрий штороку приїздив на "Лемківські Ватри", шtbody ліпше познати наші справи, брав участь в з'їздах ОЛ, є членом ОЛ.

З нагоди Його ювілею, прожитого півсторіччя сердечно вітаємо Д-ра Володимира Мокрого і зичимо доброго здоров'я, щастя, Господньої Благодати, сил до праці для розвитку нашої культури і зближення народів Польщі і України, що дай Боже і Многая Літа!

Об'єднання лемків у Польщі
Редакція "Ватри" Головна Управа

(Юліян Гарнович-Бескид) Юрко з Синева

Прилетіли ластівочки

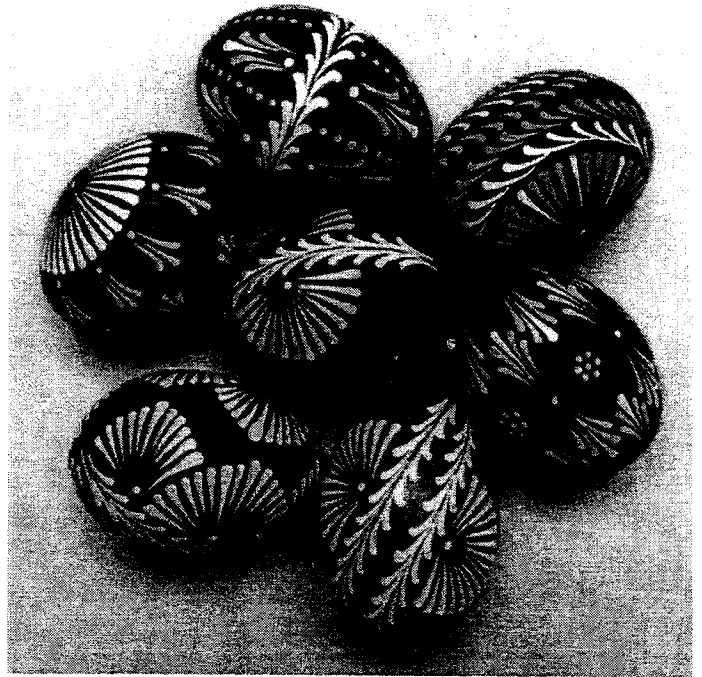
Жменька їх лише було.. Семанового Ваня піски вкрили, не могло витримати його серце тої чорної наруги, а він світовий був і морями в шість поворотів з гір за океан. Рабада по дорозі охляв і ще взяв з собою Ваврика, що знав силу до всіх дзвонів. - Люта вона вовчиця - чуза земля! Не поставити дуба д-горі корінням і нехай розкошується...

- Може був би виховався Ябчанів Іван, але його змела ще вдома збуївська куля; то Оленча помила бандурки на ярку й д-хижі вернулася, а газда на столі головою та дірка за правим вухом і білий мозок на обруску...

- Куземкового Петра здравили розривними і коміть головою повісили на яворі при дорозі; Шестакову тютюку повезли на схід, воятила вона вдень і на присихали сльози до світу - де мої кохані сини - Антось і Петрусь; я кормила б їх ягодою, сонце носила б повними оберемками, аби сміялося в їх очах - то хіба сам Господь міг збагнути, як материне серце ятрилося...

- А найкраща господиня на всі гори - Лусікова Євка на горішньому кінці села, коли вітерець вівяв зі смерекового гайлісса та вона тоді святий хлібець спекла, то на долішньому люди мовили - Ладаном пахне вдовин колач і найчудородніших писанок могла вона накривувляти цілу копу за одне повечір"я. То зорі засіє, то цвіточками примають....

- І споминай собі Тимчика за річкою - то приходіть, любі хлопці, до нашого сливника, легенько обривайте сливочки, щоб конариків не надломлювати: - вам за гарну працю один кошичок і мені на зиму теж один і грушок та всіляких яблук - що не міра...

Писанки п. Ірини Добуцької з Жатаня /воєв. Любуське/

- Як розмелеться бесіда в того Танаса, що на босняцькій війні червоні бомбеліки заслужив, чи в них знайдеш більше розуму...

- Демко Гомзів без рисальця топориком багра до коліс натесав і головки виокруглив, що й за кружалом не були б кругліші, клапачиком зубці до грабель і фіркала найрозмаїтіші

- що соловійними, або синичками цїрінь-цїрінькає...

І рахуй, діжку маку зерень це та зереньце - або всі ясні зорі на небі - не добіжиш з тим до кінця, скільки тих праведників, що бесїдували з Богом своєю працею і всім своїм серцем; на цій святій Лемківській землі!

То, коли врятував нас наш милосердний Господь з живого пекла, - рече до поворотців сідоглавий Прокїп, - не цокотися нам уже сьогодні: Обладили нас; не поможе й найкраща мачехання. Осьде, на попелищі святий хрест поставимо й з того новий світ збудуємо.

І бачите, добрі люди - сльозами горїли очі в того старика, - не забув про нас Христос і віщунів прислав до нас - ці

пташенята ластівочки до нас прилетїли й весну Божу нам віщують, та не було їх тут від чорної руїни...

Глянули люди до кошчків і смутилися на попелищі; тут же - недавно ще за нашої живої пам'яті, стояла церковця й золотими хрестами до неба видїла: - хто нам пасочки посвятить?

- Роса Господня, ось пляньте на наші Божі дари; з небес сам Господь зіслав нам найчистїші сльозинки, росяниці - радуйтеся люди, - Христос Воскрес від гроба! Славїте Його!

Обїмали сусїд сусїда, брат брата пригортав до серця і сльози радости канули з їх очей. та падали на їх рїдну, найрїднїшу матір землю...

Семан Мадзелян

"Спружина"

Вшитки знає, же спружина, то механїчна част даякої машини, зроблена з гнучкої сталї для одбивання натиску. І то юж цїла "фїлософїя" того єдиного слова в нашої мові.

В гамерїцкій (англицкій) бесїді, тото саме слово повторюєся штонайменше три рази і за кожним разом што інше означат, лем-жеся зове "спринг".

Гамерикан "спринг"-ом зове так спружину до зїгарка, як і джерело води, котре само од себе бульчит даде в землі. То "закрути" чужой бесїди, котри без доброй школи трудно до кінця зрозумїти.

Але найбільше цікаве є тото, чого нашу найкращу пору року - весну зовут ту так само спружином - "спринг". Треба ту жити довго, жеби-ся преконати о правдивости той назви. Рїк за роком зими ту дост туги і хоц часом при кінци лютого неє юж снїгу, цїлком то не означат, же буде вчасна весна. В марци і квітні на управних полях нич цікавого ся не діє. Не чути гейканя, вїоканя, не гурчит трактор, не сьпїват жайворонок, не скрегоче на плотї сорока, не кукат зозуля. Ци таку пору можна називати весном? Єй в нашим понятю майже ту неє. Деколи в бїльше затишнїм місці можна взрїти даякий квіток, але аж жаль ся робит човекови, як тото бїдне мерзне в своїм сирїцтві. Здаєся, же то маленьке жовте курятко необачні вилетїло з-під теплого маминого крила і знуцатся над ним зимний дощ зо сьнїгом. Урвете під дакотрим плотом фїялку - а она майже нич не пахне. Така сама, як там в Карпатах, а не тота. І товди одчуєте вельку рїжницю медже рїдном а чужом земльом. Лем деревам байдуже ци "спружина" одобє тижден скорше, ци пізнїше - они маюг свою мову. Голим галуззям шумляг і свїцут в зимним вітрі, лїнїво побїльшуюг квітови пучки-бруньки і терпеливо чекаюг на "спружину". Так мине Великден, скоро буде св.Юрїя, а в полі "ани не орано, ани не сїяно". Лем чорне вороння і інши безталанни птахи робляг гармїдер і будуюг гнїзда.

В дакотру нїч почуєте, же під "перїном" вам за горячо. Встаєте і закручуєте огрївання, найчастїше юж на цїле лїто. То одбила "спружина" і одшмарила зиму аж до далекої Канади,

де буде мала іщи короткий пристанок. Рано теплий вітер поторгав чорни хмари на невельки бїли перинки, котри од часу до часу загїнюг горяче юж сонце. То прийшло юж лїто а з ним знана нам юж гамерїцка "спружина". Дослївно за кїлька днїв вшитко ся зазеленїло, розвило, заквітло а по першїй теплий бурї, котра дбайливо сполокала зимови бруди, вшитко в очах росне як в прислївному вазонїку. Аж товди фермери зачинаюг ярувати. Орюг, бороняг, сїюг кукурицю і інши культури і сут певни, же вшитко виросне і пристане на час. Майже неє ту немудрих жартїв трьох огородникїв з їх приморозками (св.св.Панкраци, Серваци, Бонїфаци) і зато ябка,грушки, сливки і інши овочї родягся кожного року, аж галузя гнугся до землі.

Прекрасний тот час, што його гамерикане зовут "спружином" ("спринг"). Прекрасний в своїй силї творїння Божих дарїв, але радо замїнив бим його на звичайну лемківску Яр мойой молодости, як іщи не знав-єм болю чужини.

Доповнення: Тоти мої спостережїня стосуюгся лем стейту Нью-Йорк і його околицї. Гамерика, як знає, то величезна Країна медже двома океанами, дост холодном Канадом і полудневим тропїком. Переважат помїркуваний клімат, де не раз сут вельки стрєфови-зональни рїжницї. Примїром, як в Калїфорнїї збераюг трускавки, черешнї і інши овочї - то далеко на півночі в стейті Майн зачинаюг сїяти овес і садити компери. Як в полудневїй Фльоридї люде цїлий рїк загоряюг на сонці, то в Монтанї під Канадом пів року ходяг в кожухах і їздяг на нартах-лещатах. Сут і таки дива природи (Калїфорнїя), што на верхах гїр лежиг вїчний снїг а юж лем пару миль (гамерїцких-англицких: 1609,344 м - примїтка Редакції) нижче в долині пахнуг цитрусови овочї, дозрїват найсмачнїйший в свїті виноград, сочисти мельони і кавуни.

Дехто повїдат, же мало єдного життя, жеби всяди быти і вшитко видїти. І то є правда.

Сьомий Світовий Конгрес Українців

проходив в дні 2-6.12.1998 в Торонто (Канада). В середу вечером урочисто відкрито Конгрес і відпралено Молебен, що його очолили Владики українських церков.

У четвер делегати слухали звітів крайових репрезетацій, Президії і Секретаріату, Ради і Комісій. Промовляв Рой Романов, прем'єр провінції Саскечевану. Виголосили доповіді: "Зміцнім діяспору, допоможемо Україні" (п.Оксана Соколик, голова Світової Федерації українських жіночих організацій) і "Україна і світове українство на порозі ХХІ століття" (п.Іван Драч, голова Української всесвітньої координаційної ради).

У п'ятницю проходили панельні круглі столи: 1. "Сучасні питання українських національних церков", 2."Українська діяспора на перехідному етапі", 3."Роль і завдання СКВ на новому етапі", 4. "Діяспора і Україна". З сесій круглих столів передано до Комісії постанов ряд відповідних резолюцій.

Вечером у п'ятницю виступали: Олександр Маслей, голова Об'єднання лемків у Польщі з доповіддю "Становище українців виселених з Закерзонського краю" і Олександр Руденко, голова українців в Росії з доповіддю: "Українська діяспора в Росії".

В суботу після звітів Контрольної Комісії було уділено абсолюторію уступаючій Президії і керівним органам СКУ. Звітували Комісії: Верифікаційна, Фінансова, Статутна і Резолюційна.

Сьомий СКУ обрав нову Президію: Аскольд Лозинський - президент, Марія Шкамбара - перший з-к, Оксана Соколик - другий з-к, Василь Самець - третій з-к і фінансовий референт, Віктор Педенко - генеральний секретар, Христина Бідяк - скарбник. До Президії входять Первоерархи Українських Церков та дев'ять зпступників Президента з країн поселення українців - голови їх організацій а також ще двадцять членів.

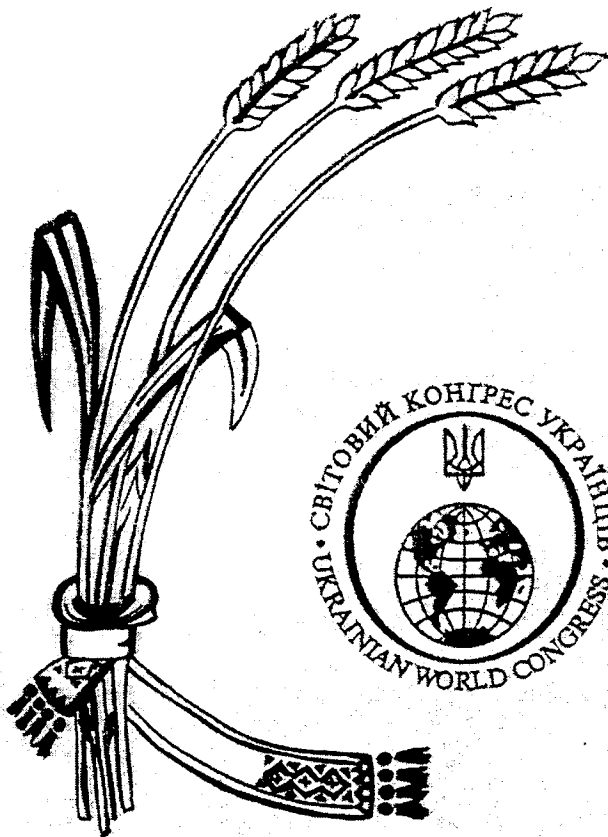
В заключному слові новообраний Президент закликав українську світову громаду до єдності, співпраці і до оборони доброго ім'я України та всіх українців, які живуть поза межами нашої держави.

В суботу вечером на бенкеті, (яким керував Євген Чолій - голова СКУ Канади), промовляли гості: Володимир Єльченко, постійний представник України в ООН, Володимир Хандогій, посол України в Канаді, др Дмитро Ціпівник - уступаючий президент СКУ і новообраний Аскольд Лозинський. Заслуженим діячам української діяспори вручено медалі св.Володимира і грамоти.

В неділю в українських церквах в Торонті - Православній кафедрі св.Володимира і Католицькій св.Миколая правилися Служби Божі в наміренні українського народу й СКУ. Після богослужень відбувся урочистий концерт художніх колективів з участю молоді і дітей.

20-21 листопада 1998 р ОЛ прийнято дійсним членом Європейського Конгресу українців.

Петро Шафран

VII СВІТОВИЙ КОНГРЕС УКРАЇНЦІВ

ТОРОНТО 2-6 XII 1998

Делегати на Конгрес: О. Маслей /ОЛ/ Польща, Левко Довгович, голова Європейського Конгр. Укр. /Словаччина/, Лідія Райчинець /Українська Ініціатива /Чехія/, представники з Вел. Британії.

185 рковини Т. Шевченка

В цьому році минає 185 років від дня народження Тараса Шевченка (1814-1861). Ще в кінці XIX ст.

видаваний у Львові

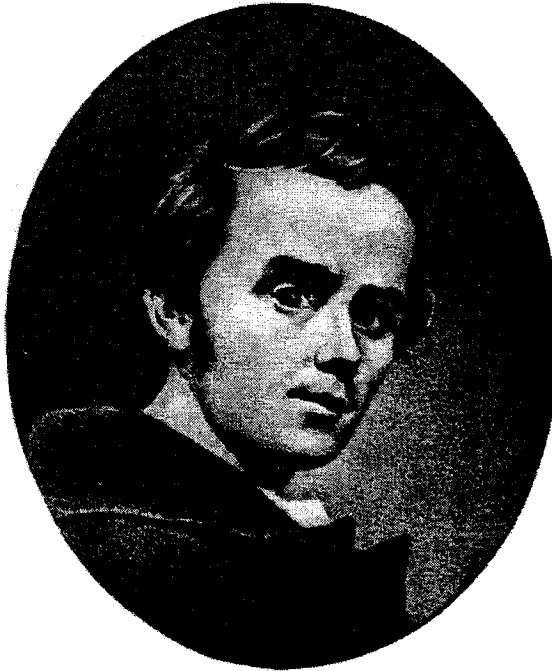
„Кобзар” доходив і на Зах. Лемк де зі зворушенням читали не тільки „Запові”, „Катерину”, чи „Наймичку”. І 1914 р.

українці величаво відзначили 100 ліття від дня народження, між інш. в Кракові. В міжвоєнне двадцятиліття поліція переслідувала

лемків за „Кобзар” і за портрети Тараса.

Здійснилася Його мрія-пророцтво: „... Воскресне Україна...”.

Згадаймо Його „незлим тихим словом”. Редакція.

ЗАПОВІТ

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого,
На Україні милій,
Щоб лани широкополі,
І Дніпро і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.
Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу..отойді я
І лани і гори-
Все покину і полину
До самого Бога
Молитися... а до того
Я не знаю Бога.
Поховайте та вставайте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене сем'ї великій
В сем'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

25 грудня 1845.
в Переяславі

XXV Конкурс Писанок ОУП в Гожові *

проходив в березні-квітні 1998. На Конкурс свої праці надіслали 14 авторів.

Комісія оцінок у складі: др Войцех Садовскі і мгр Мирослав Пецух (оба етнографи з Гожівського Музею) та інж. Михайло Ковальський, представник Управи Відділу ОУП в Гожові, після розгляду писанок і дискусії признала слідуєчі нагороди:

- першу нагороду у квоті 200 зл для п.Марії Келечави з Вроцлава за 10 штук писанок-"видмушок" (дві добірки по 5 штук) - узори гуцульські;
- три "другі" нагороди по 110 зл для:
 - п. Марії Бучик з Кошаліна за 8 штук писанок-"видмушок" - узори гуцульські,
 - п. Ірини Будзинської з Ельблонга за 5 штук писанок-"видмушок" - узори гуцульські,
 - п.Антоня Рахвальського зі Шпротави (Зеленогірщина) за 5 штук писанок-"видмушок", узори зі села Дзвіняч біля Заліщик (Україна) і власні композиції-розписи ("воскресший Христос", "свячення", "танець пари в українських народних строях", "поливання", "танець козаків з шаблями");
- три "треті" нагороди по 80 зл для:
 - п. Олександри Харко з Новоток біля Ельблонга за 5 штук писанок "повних" - узори зі Сокальщини,

- п. Ядвіги Дец зі Жар (Зеленогірщина) за 10 шт.писанок-"видмушок" - узори буковинські,
- п. Ірини Добуцької зі Жаганя (Зеленогірщина) за 7 шт. писанок-"видмушок", - узори зближені до серболужицьких;
- 4. сім нагород-відзначень по 50 зл для:
 - п.Сидонії Мончак із Нових Джевєц (воєвідство Лешно) за 10 штук писанок "повних" - узори зі с. Берест біля Криниці (зах.Лемківщина),
 - п. Розалії Дуди з Глувчиць (Кошалінщина) за 10 штук писанок "повних",
 - п.Юстини Лавровської з Гвди Велької (Кошалінщина) за 6 шт. писанок "повних" - узори зі с. Ракова (Сянїччина),
 - п. Мирослава Лавровського з Гвди Велької (Кошалінщина) за 6 шт.писанок "повних" - узори зі с.Ракова (Сянїччина) і власні композиції,
 - п. Івана Ванатко зі Зеленої Гори за 6 штук писанок "повних" - узори лемківські і власні композиції,
 - п.Ізабелі Ванатко зі Зеленої Гори за 5 шт.писанок "повних" - узори лемківські,
 - п.Іриня Ванатко зі Зеленої Гори за 6 шт.писанок "повних" - узори лемківські власні композиції.

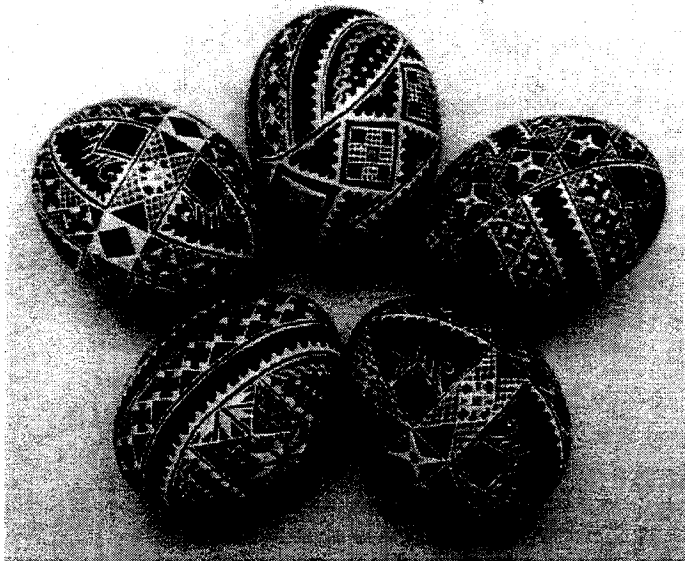
Конкурс був можливий до проведення завдяки дотації

Відділу Культури Воевідського Уряду в Гожові в квоті 1 500,- зл. Автори крім признаних грошових нагород одержали кольорове фото писанок своїх і збірне та кольоровий каталог з 1997 року.

Від кількох років підряд кольорові знімки виробляє по зниженій ціні заклад "Фото Коралевські"

(мк)

*) з причини неопублікування цієї інформації в "НС" весною минулого року, публікуємо її тепер у "Ватрі" (мк)

Писанки п. Марії Келечави, Вроцлав /перша нагорода/

Ярослав Стех (Перемишль - Торонто)

Антін Верба

На чужині

Як почую в чужині
В Храмі - Господи помилуй!
В грудях тепліє мені,
До вітчизни лину.

Ввижається, як хлопчак
Йшов паску святити -
Всюди рідно було так
Хотілося жити.

Одне місце Святий Храм
Звідки йде розрада,
Забуваю лише там -
Біль згоря в лампадах.

Спаси, Господи, дідів,
Що воздвигли Храм,
Щоб онук тут не тужив,
На біль мав бальзам.

Про значення і цінність ікони в житті українського народу

(Закінчення)

Багато дискусій викликає сучасна Ченстоховська Богородиця. За історичними даними ця ікона була написана св.євангелистом Лукою в Єрусалимі, де вона знаходилася перші три століття. Свята Олена, віднайшовши у 326 році хрест Христовий, отримала в дар цю ікону й привезла її до Константинополя, де вона пробула біля п'яти століть. В часи Галицького князя Лева ікона потрапляє до Галичини. Вона була поставлена в Белзькому замку, де прославилась багатьма чудесами. Коли татари обложили Белз, ікону виставили на замковій стіні для захисту міста. Татари пробили її стрілами і з неї потекла кров. В той момент на татар налягла страшна недуга і вони почали вмирати і таким чином опустили Белз.

Знаючи силу ікони, польський князь Владислав (Опольчик) забрав її і переніс на Ясну Гору поблизу Ченстохови. І там він збудував монастир у 1352 році. Про ікону Богородиці з Ченстохови в Католицькій Енциклопедії, том III, заміщено на сторінках 852-878 широкий опис, який вимагає довшого обговорення, бо тема Ченстоховської Богородиці виявляється контроверсійна. Ікона має велику значимість, вона вводить в обіг деякі неточності, які достатньо не є вповні вияснені, до кого цей мистецький шедевр повинен належати. Дехто зараховує її до нашої древньої пам'ятки.

Після глибоких переосмислень ми перейшли до Музею Народного Будівництва, званого Скансеном у Сяноці. Скансен засновано в 1958 році і представляє він українську церковну архітектуру сучасної південно-східної Польщі, однак з перевагою Лемківського і Бойківського регіонів. Парк, в якому розташований скансен займає поверхню 38 гектарів. Окремі об'єкти побудовані тут, створюють враження старих відновлених будинків а водночас нашу міні матеріальну і духову культуру. В скансені 7-го жовтня минулого року

влаштовано виставу ікон, в якій представлено понад 200 ікон. Кажуть, що в засобах-фондах скансену є понад 800 одиниць ікон і церковного багатства.

Оглядаючи ці мистецькі скарби складається враження, що немає достатньої документації і описів на все те, чим пишуться музеї в Сяноці. В жодному разі тих описів і каталогів не можна порівняти з альбомом підготовленим Інститутом історії України НАН та Волинським краєзнавчим музеєм у місті Луцьку. Альбом "Волинська ікона 16-18 ст". обзнайомлює з чудовим мистецтвом Волинського регіону вичерпно і задовільно. Можна лишень погратулювати Волинському музеєві і бажати іншим, щоб їхні зусилля понаслідувати.

Наші чудотворні ікони Богоматері повинні бути видані з описами. Прикладом нехай послужить Вишгородська ікона Богородиці, яка являється одним з найкращих зразків візантійського мистецтва, яку було привезено з Царгороду-Константинополя у Вишгород 1125 р. На північ до Володимира Суздальського вивіз її у 1155 р. князь Андрій Боголюбський. Її забрання пов'язані з чудесами. Подібна історія чудотворної ікони з Почаївського монастиря, яку подарував поміщик Гойський. Після 30-ти років помітили, що з ікони пульсує незвичайне світло. Ікона - як вже згадувано - допомагала монастиреві та мирянам - повертала стріли і завдавала смерть тим, що їх вистрілювали.

Про такі чудотворні ікони повинні бути видані альбоми з доступними описами. Про Почаїв, Турковичі, Яблочин - це-бо монастирі, які були твердинями нашої релігії на західних землях України. Протягом багатьох років, так як і Кальварія Паславська, ці святі місця притягали до себе українців західної України. На тих урочистостях збиралося біля 100 тисяч вірних. Кальварія Паславська і Турковицький монстир перестали діяти для українських християн.

В цьому місці хочеться пригадати, що коли перевозили з доручення князя Владислава з Белза ікону до Ченстохови, то в Турковицькому гаю коні відпочивали. За легендою ікона вподобала собі це місце і заблїсла блискучим сяйвом. І вирішили побудувати там каплицю а згодом побудували там монастир. Невідомий маляр створив Турковицьку ікону, яку в часі I-ої світової війни забрали в Москву. В її місце маляр з Грубешова Зінь намалював копію, яку 14 липня 1928 р. освятили і сьогодні вона перебуває в Яблочинському монастирі.

В часах відомого вандалізму в 1938 р. на Холмщині комплекс святинь в Турковичах, разом зі 127-и церквами, знищили польсько-шовіністичні елементи, не на прославу Бога, а на сумнівну "прославу" Польщі.

Невже ж тепер неможливо відродити діяльність монастиря в Турковичах? Адже ж Польща і Україна мають взаємні договори. В Україні сотки костелів і релігійних споруд відроджуються. Ці питання треба вивчати і цивілізованим шляхом домагатися консеквентно свого, щоб протиставитись подальшому занепадові наших релігійно-національних надбань обох віровизнань, як УГКЦ так і УПЦ.

В науковому журналі "Нова Політика", ч.4 (98), що виходить в Києві, на 13 стор. подається:

"Київський музей українського мистецтва, Музей західного і східного мистецтва передали у дар польському народові 577 музейних експонатів, 35 тисяч книжок 16-17 століть, 7 тисяч цінних рукописів діячів польської культури і літератури, 150 тисяч томів бібліотеки "Оссолінеум" і Радавціку панораму".

Створено умови для діяльності майже 900 костелів римокатолицького обряду, та цілий ряд допоміжних інституцій,

які сприяють розвиткові польської культури в Україні. Жаль, що той білянс з польської сторони для українців у Польщі залишається далеко позаду. Хоч би щось за щось.

В середу 14 жовтня минулого року в свято Покрова Пресвятої Богородиці перемишляни молилися в своїх церквах а на 6-у годину вечора зійшлися до Українського Народного Дому на дуже цікаву і водночас небуденну зустріч. Зустріч старанно підготували п.Галина Мазурек та Михайло Козак п.з. "Покров Пресвятої Богородиці в історії і традиції українського народу".

Свято Покрови серед українського народу є одним з найвеличніших свят України, тому що це свято вводить в нашу свідомість Богоматір як дарительку Божої Мудрості. Крім цього це свято має історичну традицію. Від князя Ярослава Мудрого, через Запорозьку Січ, де була побудована церква Покрови. Згодом св.Покрови вважалось в нашій традиції Днем українського війська. Українська Визвольна Рада видала 30 травня 1947 року Постанову, в якій записано:

"В місяці жовтні 1942 року на Поліссі повстали перші збройні відділи, що дали початок УПА. Для того визнається день 14 жовтня 1942 року днем повстання УПА. Цей день збігається з козацьким святом Покрови і впроваджено як свято УПА". На жаль для війська незалежної Ураїни обрано інший святочний день, не пов'язаний ані з релігійними, ані історичними традиціями.

Додаймо, що 350 років тому назад почалася національно-визвольна боротьба українського народу під проводом гетьмана Б.Хмельницького. Мені пощастило бути 18 жовтня минулого року у Львові і взяти участь у святкуваннях з цієї нагоди, що їх організували громадсько-політичні організації національного спрямування. В програмі була Служба Божа, що її правили священики УГКЦ, УАПЦ і УПЦ-Київського Патріархату, відкриття пам'ятника М.Кривоносові, який взяв штурмом замок від польських наїзників, а опісля різноманітні концерти і народні гуляння. Урочистості проходили під кличем: "Максим з нами назавжди". В листопаді 1998 року відзначали ми 80-річчя ЗУНР і добре склалося, що ми навчилися виставляти моральний рахунок нашої історії про гіркую долі, жертви та окупацію так західного, як і північного сусіда.

Важко переоцінювати цю зустріч в Перемишлі, до якої була надзвичайно гарно підготовлена програма. Найголовніше: ця зустріч була жива і розкривала ество Божої Матері і душу кожного українця. Ми слухали з любов'ю так доповідей, як і пісень а також численних рецитацій. Наші почуття відзивалися та з'єднувалися зі святістю Божої Матері і славним історичним минулим нашого народу. Можна сміло сказати, що вартість УПА зростає з кожним роком, бо з віддалі часу її героїзм і славу видно більш наявно. Ця армія була на славу не лише свого народу, але і на славу народів, яким дорога воля.

Хочеться з глибини душі широко подякувати п.Галині Мазурек та Михайлові Козакові за змістовні доповіді, що перепліталися, за чудові тематичні рецитації п.Ірині Дрималі і Володимирові Лазокові. За численні пісні, які громадно виконували присутні під керівництвом Володимира Пайташа і Богдана Гука. Особлива подяка Наталі і Дмитрові Богушам, Іванові Гукові та Василеві Лисечко, що поділилися з присутніми своїми спогадами з часів визвольних змагань. Заслуханий в цю змістовну і надзвичайно цінну зустріч, мені пригадалися мандрівки по перемиському лісі, де ще тепер можна зустріти засипані сліди криївок-повстанських домівок. Ой, якби земля і дерева могли говорити, то розказали би багато цікавого про цих мужніх людей, про їхню любов до Батьківщини.

Степан Семенюк

І знов річниці... 80-та... 60-та... 50-та... 10-та...

Підчас I-ої Світової війни російські війська, відступаючи перед наступом німецьких, наказували неселенню виїзджати в глибину Росії, залишаючи своє нерухоме майно на призволяще, в тому і церковне.

Тисячі мешканців українських земель, хоч не тільки українських, зокрема з Холмщини і Підляшшя, опинились навіть в Сибірі. Повернення після війни тривали роками, а залишене майно було без господаря....

Вже 6 грудня 1918 р. Уряд Річпосполитої видав Dekret w przedmiocie przymusowego zarządu

państwowego.¹⁾ Цим Декретом уряд встановлював примусовий державний заряд-управу над маєтками, які належали російським окупаційним чиновникам і російській православній Церкві. Тут власне вирінає питання церковного майна, яке до касачії Берестейської унії царатом в 1839. належало унійній Церкві (тепер грекокатолицькій). Але в міжчасі частину цього майна загарбав польський Католицький Костел.

16 червня 1919 р. Ministerstwo Rolnictwa i Dóbr Państwowych²⁾ видало Розпорядження про встановлення (введення) примусового державного управління над поцерковним майном і поцерковними осадами на території колишнього Королівства Польського в повітах: Холмським, Любартицьким, Янівським, Томашівським, Грубешівським, Замойським, Білгорайським, Люблинським і Красноставським.

Окреме Розпорядження в тій справі видав також Komisarz Generalny Ziemi Wschodnich 22.10.1919³⁾ і ще раз Min.Rol. i Dóbr Państw. 2.8.1922 р., розширюючи державну примусову управу над поунійними добрами на повіти Радимський, Сокулський, Володавський, Більський і Седлецький.

Крапку над "і" в справі поунійного церковного майна поставлено Договором Апостольської Столиці з Річпосполитою підписаним 20 червня 1938 р.⁴⁾ і ратифікованим 12 квітня 1939 р. Договір поширювався на дієцезії: Пінську, Підляську, Люблинську і Луцьку.... отже на всі Північно-західні українські землі, і відносився до земель, церков, каплиць та інших церковних об'єктів..

Згідно з арт. II Договору Апостольська Столиця зрікалася на користь польської держави права власності і всяких прензій Католицького Костела на поунійні добра на згаданих землях. Крім того, згідно з арт.V Договору, Уряд Річпосполитої признав право власності Католицького Костела на поунійні церкви і каплиці з плебаніями, церковними огородами і цвинтарями, які були досі ужитковані Католицьким Костелом, але без юридичного права власності. Уряд Річпосполитої зобов'язався також, згідно з арт.VI Договору, вияснити питання поунійних церков і каплиць, які були удержавлені на підставі згаданих вище Декретів і Розпоряджень а не були в ужиткуванні православної Церкви, і передати їх Католицькому Костелові, як тільки буде це можливе.

Наче в подяці Апостольській Столиці і Польському Католицькому Костелові за цесію (переказання) прав на поунійне майно на Уряд Річпосполитої (фактично Уряд був власником і розпорядником його на підставі своїх декретів), Уряд передав на власність Католицькому Костелові 12.000 гектарів землі, в тому 9 120 гектарів, які були ужитковані (загарбані!) Католицьким Костелом раніше, але на які не мав він формального права власності. Від тоді Уряд РП був єдиним

власником поунійного майна на Північно-західних українських землях і міг "правно" ним розпоряджатися, що і робив наділюючи землями осадників і інших...

Минуло 10 років, як Уряд РП декретом в 1949 р. перейняв (удержавив) майно тзв. "мертвої руки" по вигнаних в акції "Вісла", в тому і поунійне - грекокатолицької Церкви в південносхідних воевідствах Польщі. А після сорока років Сейм ПНР передав "поунійне (грекокатолицьке)" майно польському Католицькому Костелові.⁴⁾ Історія продовжилась...

Ось так забирали і ділили наше народне майно і добро створене нашими предками протягом віків, - уряди то Польщі, то Росії, то Австрії.

Мабуть настав час, щоб історики дослідили, з нагоди цих чорних річних, правову сторону загарбання нашого вікового доробку.

Використано:

1. Dziennik Praw Państwa Polskiego nr 21, poz.67 i poz.234, 1918 г.

2.MP, Dz.U.RP nr 135, 1919.

3.Dz.U.RP nr poz.222, 1938

4.Ustawa Sejmowa z 17.5.1989 г.

Післяслово

Ця стаття, то спроба виклику до більш загальних роздумів про долю нашої Церкви. Доторкнуті в статті питання властиво сьгодні забуті. З другої сторони треба пам'ятати, що доля української Церкви, православної і грекокатолицької була однакова, їх однаково переслідували "брати-християни" і погани. В 1686 р. Москва зліквідувала українську православну Митрополію Київську і всієї Русі, а в XIX ст. грекокатолицьку Церкву. В 1932 р. Москва зліквідувала УАПЦ, а в 1946 р. УГКЦ.

В тридцятих роках на Північно-західних українських землях руйновано православні церкви, а в сорокових грекокатолицькі... А ми і досі не можемо зрозуміти самі себе і своєї долі та її причин.

Богдан-Ігор Антонич

Veni Sancte Spiritus! Прийди, Святий Духу!

Прийди, прийди до мене, Голубе Святий,
ясними крилами заграй понад моїм столом,
наповни серце щастям янгольської полноти
та хорони мене перед безсилля злом.

Угору голову прихилену в утомі
з-над жовтих фоліантів, з-над паперів піднесу.
У серці, наче у пергаментовім томі
раптово відчитаю вогняну Твою красу.

Безмежжя відчуттям налий ущерть, до краю
мою приземну душу, вкриту пилом, мов дорога.
Та не бажаю передсіння раю, бо я знаю:
страшна, страшна це річ живим упасти в руки Бога.

Великий Женче душ, Ти серпом золотим
із мого серця сумнівів бур'ян та хопту витни,
щоб перед оком вічності стояв, мов непохитний тин,
я гордий та твердий, мов криця, лицар Твій блакитний.

Фецьо Кузяк

Про "Ватру '98" і не лем - не цілком позитивно

У кварталнику "Ватра" № 4 (23) писалося дост гарді про "Ватру '98" в Ждини а ту час би юж думати про "Ватру '99". І треба било би поважні подумати, жеби была інакше і ліпше zorganizувана, як попередня. Хоц гварят, же тот ся не милит, хто нич не робит. Але як видно то тих недоліків заміст менше, то є їх што рік більше. І ту хочу звернути увагу на декотри, бо як-бим

хотів вшитки описати, то бракло би місця на сторінках одной "Ватри".

Найперше ходить мі (і не лем мі) о програму і ей порядок. Ходит о то, жеби в часі найбільшой присутности люди перед сценом (наприклад в неділю по полудни!) проходили найкращи виступи, бо прецін о то нам ходит, а не якиси дурнувати "конкурси", як міряня бріхів і баюсів, ци ліплія пироги, бо то никого не цікавит. А наприклад така "Кичера" то виступала пізно, коли юж частина люди одишла од сцени і пішла спати (бо і сон потрібний). На суботу заплянували зас так, же "Кичера" мала дати концерт пізним вечером, але члени ансамблю запротестували і пущено їх на сцену перше, як заплянувано.

Друга справа то наголосніня. Наняли якисих партачів, котри привезли якисий "шмельц", котрий што кус псувся і не діяв.

Дальше то охорона. На попередних "Ватрах" была охорона п.н."Юстус", то били (і хибаль сут) наравду добри а глони взяли якисих інших, о котрих якисий студент зо Заходу так ся висловив: "тоти ваши охроняже то ся надают до пасіня овец" (а я мишло, же на пасіню тіж ся треба знати). Они ограничали ся лем до стояня при контролі білетів - хто не мав то тіж міг гвойти, як "дав в лапу" (а таких не бракувало). Вночи аж в двох місцях была битка, але охорону того не інтересувало, бо з того не било зиску. Як видно, то організатори наняли тих з охорони, як і "фахівців" од наголосніня, же може їх "услуги" сут туньши. А як то гварят: "туне мясо пси їдят". Думам, же організатори тим способом нич не зискали, але стратили і то стратили, не лем матеріяльно.

Хтів-ем іщи однести ся до підлизуньства, яке мало місце на "Ватрі '98", як то конферансерки (бо било їх аж дві), зажадали од ансамблю "Кичера" жеби тот заспівав для маршалка М.Плажиньского "Многая літа" (а чом не "сто лят"?). Очевидно, же "Кичера" заспівала, лем же маршалок того співу не чув, бо перед тим (яких 10 минут) опустил терен "Ватри" (разом з послом М.Чехом). Так, же даремне било того - як поляки гварят "вазеліяярство". А і вішаня чути на Я.Куроню не било потрібне, бо він ся в ній напевно добри не чув.

Як-ем юж згадав, конферансерки били аж дві, пописували ся, же гей! Літали по сцені, бесідували (і плели дурниці) ніби по-лемківски, але в тім "лемківским" било яких 50 % польонізмів (а мікрофон трудно ошукати). Але вбрати лемківску спідницю і обути керпці, то іщи не вшитко. Я бив колиси на "Ватрі" в Михалові. Там тіж была конферансерка (єдна), котра тіж подібно "лемківским" послугувалася. Запамятав-ем пару тих слів-речень той Штефці Д. А ото і они:

"А тєраз буде перетіганя ліни" (ходило о мотуз а не рибу ліна (ліна). Дальше било: "хто хентни" і "хто настемпни" або "а тєраз виступит зєспув". Уважам, же на "Лемківській Ватрі" конферансе повинен бесідувати по-лемківски. Не за дуже, лем того, што треба, но і не мусит цілий час стирчати на сцені, лем заповісти даний номер програми і зникати.

Хочу тіж звернути увагу на промову О.Маслея. За довга, за нудна і за дуже політики (а нам ей не треба). Єдни і тоти сами апелі і постуляти до влади, а то нич не дає, як горохом о стіну, бо-зме слаби (і поділені іщи) а зо слабим ніхто ся не рахує, так било і єст.

Ага! Іщи хтів-ем надмінити о В.Шкимбі. Юж з пят років слухам тих його жартів (єдних і тих самих), а то юж не цєкаве. Зрештом деяки його жарти сут вульгарни і не надаються на сцену.

Не знам, ци мої слова сподобаются Читачам, але я ту описав не лем свої зауважіння.

Ф.Кузяк
od red. dopisać

Од Редакції: „Акція Вісла” розогралася як велика політика а ми не можеме од ньой визволитися і треба політики, жеби была засуджена.

Сердечно дякуємо:

- Пану Єжи Бузкові, Прем'єрові Ради Міністрів,
 - Пані Йоанні Внук-Назаровій, Міністру Культури і Мистецтва,
 - Панству Анні і Іванові Войтовичам в США,
 - Пану Теодозієві Стараку, Голові СФУЛО,
 - Пану Степанові Криницькому,
 - Пану Іванові Павлику в Седлісках,
- та Всім тим, що надіслали нам Різдв'яно-Новорічні побажання.

Окремо дякуємо Панству Анні і Іванові Войтовичам в США за долучені до Побажань 50 амер.долярів на фонд видавництва кварталника "Ватра".

Об'єднання лемків у Польщі
Редакція "Ватри" Головна Управа

В днях 8-9 травня 1998 року проходила в Катовицях зустріч: "Wspólny dom. Mniejszości, kultura, poezja i proza przedstawicieli mniejszości narodowych w Polsce w progu nowego wieku", що її організувала редакція гуманітарного кварталника "WYRAZY". В зустрічі брав участь запрошений ред. Михайло Ковальський. Нижче друкуємо, за кварталником "Вирази", фрагменти його доповіді.

Michał Kowalski, Gorzów Wlkp.

"Łemkowie..."

...nazwa własna Rusnaki, używana w literaturze od końca XIX w., nazwa ludności ruskiej zamieszkującej do 1945 r. Beskid Niski od przełęczy Dukielskiej do Popradu; Łemkowie przybyli tu w XIV-XV w. ze wschodu, zajmowali się wypasaniem dużych stad owiec i wołów; w XIX w. w związku z upadkiem pasterstwa zajęli się głównie rolnictwem a także przemysłem leśnym; gwara łemkowska należy do grupy języków ruskich; po 1945 r. w związku z działalnością UPA na tym terenie zostali przesiedleni do woj. wrocławskiego, szczecińskiego, olsztyńskiego i koszalińskiego..."

Tyle podaje Wielka Encyklopedia Powszechna PWN, tom 6, Warszawa 1965, str. 697.

Prof. Michał Łesiów z Uniwersytetu MCS w Lublinie ma wobec tej definicji zastrzeżenia odnośnie terminologii i pełni informacji.

"...1. Określenie "ludność ruska" ze współczesnego językowego punktu widzenia nie jest całkowicie dokładne, ponieważ we współczesnym języku polskim zamiast międzywojennego ruski używa się prawie wszędzie ukraiński. Współczesny język polski zatrzymał słowo ruski na oznaczenie wschodniosłowiański i dlatego, jakby nie patrzeć na to, określenie ludność ruska; grupa języków ruskich są archaiczne i niedokładne, a z taktycznego punktu widzenia aż nadto tendencyjne.

2. Nie zupełnie pewną sprawą jest to, że Łemkowie na Łemkowszczyznę przybyli dopiero w XIV-XV w., jak podaje z przekonaniem cytowana encyklopedia. Na ten temat w nauce są różne opinie. Posłuchajmy, co o tym pisze współczesny polski etnograf-łemkoznawca prof. Roman Reinfuss:

W związku z zagadnieniem pochodzenia Łemków spotyka się w nauce dwie teorie. Według twierdzeń dawnych uczonych (Biełous, I. Pietrowicz), podjętych następnie przez sfery ukraińskie z Hruszewskim na czele, Łemkowie zamieszkują swe karpackie osiedla od czasów bardzo odległych. Niegdyś żywił ruski sięgając daleko na zachód, czego śladem mają być liczne nazwy ruskie spotykane nawet w okolicach Krakowa (...). Z czasem zostali Rusini przez Polaków zepchnięci ku wschodowi, jedynie w górach udało się im oprzeć przed naporem Polaków. Siegający po Poprad klin łemkowski i wyspa ruska koło Szczawnicy uważane są przez koła ukraińskie za pozostałość starego ruskiego osadnictwa pochodzącego z czasów, kiedy Słowianie po raz pierwszy pojawili się w tych stronach.

Przedstawionej tu teorii przeciwstawiają się uczeni polscy dowodząc, że przodkowie dzisiejszych Łemków przybyli stosunkowo bardzo późno, bo dopiero z falą osadnictwa wołosko-ruskiego, która na tym odcinku Karpat rozwija się od początku XV wieku. (R. Reinfuss, Łemkowie jako gupa etnograficzna, "Prace i Materiały Etnograficzne", t. VII, Lublin 1948, s. 102.)

Nie można, myślę, jeszcze teraz przyjąć tylko jedną teorię późniejszej kolonizacji ruskimi Łemkami Łemkowszczyzny, trzeba było przynajmniej wspomnieć o istnieniu innego punktu widzenia, choćby hipotezy.

3. Informacja o tym, że gwara łemkowska należy do grupy języków ruskich jest na pierwszy rzut oka prawdziwa, ale jakże silnie

tendencyjna, bo nie chce wiązać gwar łemkowskich z językiem ukraińskim, o czym piszą wszystkie gramatyki porównawcze i podręczniki dialektologii. Przykładowo, o części gwar południowo-zachodnich F. Żytko pisze: Gwary karpackie można podzielić na kilka grup. Badacze wydzielają takie grupy gwar: bojkowskie, zakarpackie, łemkowskie.

(F. Żytko, Howory ukrajinškoji mowy, Kyjiw, 1958, s. 118).

Prof. Zdzisław Stieber, najbardziej zasłużony badacz gwar łemkowskich, pisał w słowie wstępnym do swojego atlasu: Zbierając w latach 1934 i 1935 materiały gwarowe na Łemkowszczyźnie, tj. w ukraińskich wtedy częściach obecnych województw krakowskiego i rzeszowskiego, a także, choć w mniejszym zakresie, na przyległym do dziś ukraińskim obszarze w Czechosłowacji, nie miałem zamiaru opracowania atlasu językowego tych okolic...

(Z. Stieber, Atlas językowy dawnej Łemkowszczyzny, zeszyt I, Łódź 1956, s. 7.)

...Myślę, że to wystarczy na razie jak świadectwo kręactwa terminologicznego wspomnianej informacji w encyklopedii..."

Tyle prof. Michał Łesiów w swojej monografii:

Ukraiński howirky w Polsce, Wyd. "Ukraiński Archiw", Warszawa 1997, s. 15-18. (tłumaczenie z języka ukraińskiego moje - MK).

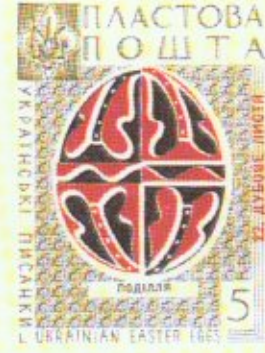
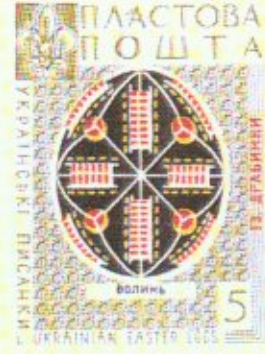
Ze względu na ograniczony czas pominię tu przygotowaną chronologię zdarzeń przez ostatnie 230 lat w dawnej Galicji, w tym na Łemkowszczyźnie. Tu nadmienię tylko, że w latach 1768-72 na Łemkowszczyźnie działali konfederaci barscy z Puławskim.

W 1772 r. w wyniku I-go rozbioru Polski, Galicja, w tym Łemkowszczyzna, przeszła pod władanie Austrii.

W roku 1798 w Połtawie na Lewobrzeżnej Ukrainie wyszła drukiem "Eneida" I. Kotlarewskiego w ludowym języku ukraińskim. Prawie 40 lat później, bo w roku 1837 w Budzie (Budapeszcie) na Węgrzech wyszła drukiem "Rusałka Dnistrowaja", pierwszy utwór w ludowym języku ukraińskim ("ruskim") w Galicji. Te fakty zapoczątkowały nową literaturę ukraińską i powolny proces uświadomienia narodowego.

W 1835 r. przyjeżdżał po raz pierwszy do Lwowa M. Pogodin z Rosji, procarski i proprawosławny historyk i publicysta monarchicznego porządku w Rosji i pozawierał znajomości. Łemkowszczyzna, jak i reszta ukraińskiej ("ruskiej") Galicji była unicka, greckokatolicka. Zaczęto szerzyć panslawizm, tyle tylko, że w przypadku Galicji był to ruch wyraźnie prorosyjski ("niema narodu ukraińskiego, jest tylko jeden naród rosyjski od Tatr aż po Kamczatkę"). Rodził się ruch tzw. "moskwofilski". Budził się też narodowy ruch ruski (później "ukraiński"), który twierdził, że Rusini w Połtawie, Kijowie, Lwowie, też na Łemkowszczyźnie, nie są narodem rosyjskim, lecz odrębnym narodem "ruskim", który z czasem zaczął przyjmować nazwę "ukraiński".

Propaganda prorosyjska była oficjalnie popierana finansowo przez Petersburg, konkretnie przez ambasadę rosyjską we Wiedniu i jej spowiednika Rajewskiego. Dochodziło nawet do tego, że zapraszano zwolenników orientacji prorosyjskiej do Kijowa, gdzie przedstawiciel Rosyjskiej Cerkwi Prawosławnej mówił wyraźnie: "... dla nas nie jest problemem Polska, bo my na Polaków mamy armię, ale nie chcemy mieć jeszcze jednego problemu ukraińskiego w Rosji...".

„Українські писанки”

Шановні Читачі! На святковий-великодній стіл пропонуємо Вам писанки з усіх українських етнографічних земель. Аркуш 45 значків-писанок „Пластової пошти” авторства проф.Вадима

Щербаківського надіслали Панство Іванна і Володимир Мащакі з Лондона в 1997 р організаторові Гожівських Конкурсів Писанок - Відділові ОУП в Гожові. Сердечно дякуємо! Презентуємо побільшену відбитку аркуша. Охочим пропонуємо зробити собі побільшену відбитку ксеро кольорову. Варто! (мк)

c.d. ze str 10

А то był właśnie problem. Рух народowy руски ("український") zaczął zwyciężać до czasów I-jej wojny. Po I-jej wojnie w Polsce moskwofilstwo było popierane. Na tym gruncie w połowie lat dwudziestych naszego wieku zaczęło się na Łemkowszczyźnie przechodzenie Łemków (15-20%?) na prawosławie.

W 1944 r. między PKWN-em i rządem Ukrainy Radzieckiej zawarto umowę o repatriacji, która w założeniach miała być dobrowolna, lecz wobec nikłych efektów stała się przymusowa pod terorem wojska, SB, milicji i podziemia ("antykomunistycznego"). Teror był szczególnie groźny i bezwzględny na Chełmszczyźnie, Nadsaniu i Wschodniej Łemkowszczyźnie. Wg oficjalnych danych przesiedlono około 500 tys. osób, z terenów Łemkowszczyzny (woj. krakowskie i rzeszowskie ponad 60 %?).

Dla reszty, której udało się pozostać, zorganizowano wiosną (po zasiewach !) 1947 r. akcję "Wisła" - przymusową, wojskową akcję deportacyjną - zaplanowaną i przeprowadzoną przez Sztab Generalny LWP. Ludność ukraińska, w tym Łemkowie, została ograbiona z domów, ziemi, lasów, świątyń, budynków organizacji społecznych i rozproszona na Ziemiach Zachodnich i Północnych. Przesiedlono około 150 tys. osób.

Po roku 1956 części ludności przesiedlonej udało się powrócić na dawne ziemie i jeszcze raz zostaliśmy rozproszeni.

Akcja "Wisła jest dla ludności ukraińskiej w Polsce, w tym dla Łemków, problemem nr 1. Mimo zmian ekip rządowych utrzymywane są skutki prawne, społeczne, gospodarcze, polityczne, kulturalne. Po 1989 roku Senat wydał Uchwałę potępiającą akcję "Wisła" i... na tym się skończyło.

W roku 1989 zostało zarejestrowane w Legnicy "Stowarzyszenie Łemków". Wyrosło ono na gruncie dawnych sympatii moskwofilijskich i negacji ukraińskości Łemków. Głosi ono, że Łemkowie są "czwartym narodem wschodniostowiańskim" (obok Rosjan, Ukraińców i Białorusinów). Stowarzyszenie wydaje obecnie dwumiesięcznik "Besida" ("Rozmowa").

Антоніна Слота

Дякую за вірш

Дякую по сто разів за кожне слово,
так барз кохам тя рідна мово,
за то, же можу тя уживати,
болит мя тото, же не вшитки хтят тя знати.

Такого подарку іщи-м не достала,
вершик крас, тильо радости дозналам,
груди розперат радіст така велька,
весело на світ мое око зеркат.

Не оддам тот вірш занич,
іду спати, кладу під заголовок на ніч,
рано кладу на столі, б-им го виділа
навет така радіст мі-ся не приснила.

Же кохам гори - як їх не кохати?
Не хцу ничие - своє хцу мати.
То не чари - не хцу би-стеся мя бояли,
то дар Божий, же пишу, би-сте тото знали.

Серце в гори ся вириват,
жеби-м в гори вертала, до того взиват,
ту, де мешкам, нич мя не тишит,
чи да-коли туга за горами мя лишит?

Jako reakcja na powstanie "Stowarzyszenia" zawiązało się w Gorlicach w tymże roku 1989 "Zjednoczenie Łemków w Polsce" ("Objednannia Łemkiw u Polsczi"), deklarujące przynależność Łemków do narodu ukraińskiego. Wydaje kwartalnik "Watra", drukuje po ukraińsku, w tym w dialekcie łemkowskim i teksty po polsku. W Polsce bowiem mimo istnienia kilku szkół podstawowych i wielu punktów nauczania języka ukraińskiego, liceów i filologii ukraińskiej na uniwersytetach, znajomość języka ukraińskiego, szczególnie wśród młodszego pokolenia nie jest powszechna...

(Drukujemy za: "WYRAZY" Kwartalnik Humanistyczny, nr 7-8 / 1898, s. 41-44)

Діти, конференсери і п. Петро Гойняк на „Ватрі '97”

А чи оддадут гори, би-м там замешкала,
непотрібни палаци, але хоц хижка мала,
сусіди, жеби наши мешкали довкола,
жеби цілий час біла наша мова.

Юж не босо до церкви би-зме ішли,
тоти з-гори і з-долини би-ся зишли,
співали-бизме, так аж би задудніло,
жило-біся нам в горах мило.

Стари вершики-співанки треба позберати,
бо діти і внуки не будут їх знати.
Діжечка, буденка юж ся розсипала,
до чого служила, чи дівчина буде знала?

Прайники і куділь порохом присипани,
такі річи молодим не сут знани.
Чи хлопці знають, до чого ярмо служило?
Чи молоди знають, як ся в горах жило?

Дідове і бабці ся гір не стидят,
а молоди декотри ся їх брідят.
Треба навчити гори кохати,
Не кождий таки крас гори може мати.

Заховеуєся, якби-зме їх не хтіли,
Там наши люде довги віки жили.
Бог хоче нам помочи - ми не хцеме,
Не спішат з одданьом - ми о то недбає.

Як з урядником треба ся змагати,
то волиме юж гір не мати.
Тільки поети, маляре в гори би вертали -
Чи би лем тоти люде вражливе серце мали?

Ікони можуть прожити до десяти століть

Сто років тому було відкрито художні майстерні при Києво-Печерській Лаврі. Збудовані наприкінці XIX століття, вони стали першою школою для багатьох митців. Художню традицію Лаври, започатковану в XI столітті Аліпием, Олександром та Леонтієм Тарасевичами, Григорієм Левицьким, продовжували та примножували у XVIII столітті Опанас Рокачевський, Іван Іжакевич, Параска Власенко, Микола Глущенко та Степан Кириченко.

Сьогодні при Лаврських майстернях працює чималий колектив фахівців різних творчих напрямків та високого професійного рівня. На особливих правах - іконописна майстерня, котру очолює професор Іван Стороженко. Адже саме тут відроджують традиції відомих у всьому світі печерських іконописців. Писання ікон - нелегка праця. Вона вимагає неабиякої уваги та дорогого матеріалу, оскільки традиційні ікони пишуться на позолоті (серед найбільш відомих - образ Богоматері на престолі). Перегородчасті ж емалі та кахлі виготовляються за технологією XII століття. Це дуже кропіткий процес. Ікона випалюється під високою температурою і може простояти близько десяти століть...

Та не тільки цим займаються в іконописних майстернях. Чимало часу майстри проводять у фондах (сховищах - примітка Редакції), де змальовують старинні ікони, які вже не можна показати широкому колу відвідувачів. Може саме так їх ще повернуть до життя?

Богдан Куфрик

(Друкуємо за: "Єдина Церква", газета Православної Парохії в Луцьку на Волині)

II Nasz Dziennik

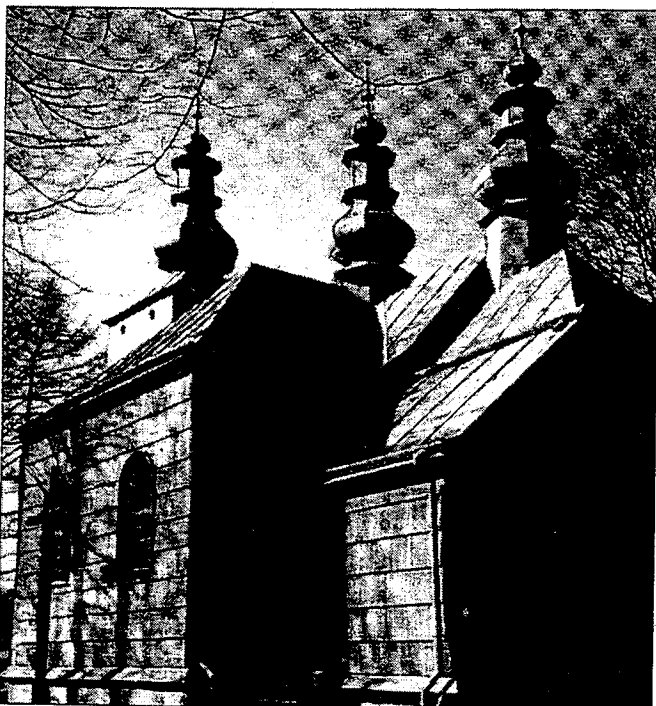
MAŁOPOLSKA

300014-11021014, 20-25 listopada 1990

Kto odpowie za zniszczenie cerkwi?

Raport po pożodze

W latach 1939-1989 na obszarze Polski południowej całkowitej zagładzie uległy 253 cerkwie grekokatolickie. Zaledwie sześć cerkwi zostało zniszczonych w czasie działań wojennych. Pozostałe spalono, wysadzono w powietrze lub rozebrano dopiero po II wojnie światowej, w ramach planowanej i z premedytacją przeprowadzonej akcji, inspirowanej przez ówczesne władze polityczne.

Losie. Dawna cerkiew grekokat. pw. Nawiedzenia NMP z ok. 1800 lub 1810 roku. FOT. J. P. KAZUBOWSKI

Staraniem Regionalnego Ośrodka Studiów i Ochrony Środowiska Kulturowego w Rzeszowie oraz Stowarzyszenia Historyków Sztuki, do rąk czytelników dotarła dwutomowa książka „Losy cerkwi w Polsce po 1944 roku”, będąca pokłosiem sesji naukowej odbytej w Wojnowicach, w roku 1989. Już fakt, że z wydaniem materiałów zwlekano osiem lat (nie z winy organizatorów!), świadczy o obawach, jakie prawda o zagładzie cerkwi

wzbudzała u władz politycznych i państwowych.

Ponad 350-stronnicowy tom I oraz dołączona do niego wkładka z mapami stanowią precyzyjny raport, szczegółowo dokumentujący skalę zbrodniczego procederu. Autorzy bez cienia wątpliwości udowadniają, że niszczenie cerkwi było zadaniem planowym, przeprowadzanym głównie na terenie wielkiego powiatu bieszczadzkiego przez funkcjonariuszy WOP, KBW, UB

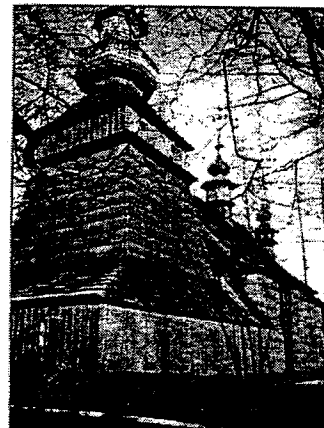
Kwiatów. Dawna cerkiew grekokat. pw. św. Paraskewii z 2 poł. XVII wieku (przed 1700 r.). Jedna z najcenniejszych cerkiewek w Polsce. FOT. J. P. KAZUBOWSKI

i MO, a także przez ludność zachęcaną do tego przez lokalnych sekretarzy PZPR. Towarzysze używali w tym celu niekonwencjonalnych argumentów. W 1955 roku kierownik Wydziału ds. Wyznań w Lesku tłumaczył ludziom, iż cerkwie lepiej rozebrać, gdyż ich istnienie może spowodować, że Związek Radziecki upomni się o te ziemie...

Najtragiczniejszy etap walki z cerkwiemi rozpoczął się w 1948 roku, na fali ataku władzy komunistycznej na Kościół katolicki, który przejmował opuszczone świątynie grekokatolickie i dostosowywał je do potrzeb liturgii rzymskiej. Aby temu przeszkodzić, cerkwie rozbierano, po cichu lub wręcz ostentacyjnie. Jak wspomina w swoim wstrząsającym tekście profesor Ryszard Brykowski, jeden z najbardziej zasłużonych obrońców cerkwi, jeszcze w latach 1973-1974 wiceprzewodniczącą Wojewódzkiej Rady Narodowej w Rzeszowie, żądał od Powiatowej Rady Ochrony Dóbr Kultury opinii na temat niezagospodarowanych świątyń, aby problem można było zlikwidować i aby budowle te nie dostały się w ręce „czarnych”, czyli księży diecezjalnych!

Proceder trwał do lat osiemdziesiątych, kiedy z krajobrazu zniknęły cerkwie w Rajskim, Paniszczewie, Lutowiskach i Lipiu. Pozostałe ocalały tylko dzięki temu, że zamieniono je na kościoły, odważnie bronił przez biskupów z Przemyśla i Tamowa. W latach dziewięćdziesiątych wiele najcenniejszych

cerkwi zostało odrestaurowanych, zwłaszcza na terenach województw nowosądeckiego i krośnieńskiego. Zmienił się też niechętny stosunek części ludności do „ruskich” świątyń. Zbyt późno doceniono ogromną rolę historyczną i kulturową budownic-

Ropica Górna. Dawna cerkiew grekokat. pw. św. Michała Archanioła z 1813 lub 1819 roku. Obecnie kościół rzymskokatolicki FOT. J. P. KAZUBOWSKI

stwa cerkiewnego i jego trwałą wkład w kształtowanie kulturowego krajobrazu naszej ziemi. Na razie ani prokurator, ani historia nie wystawili rachunku sprawcom zagłady cerkwi. Nie ma wątpliwości, że nadszedł na to czas.

Jarosław P. Kazubowski

...презераме стари фотографії...

Родина Гойняків з Нової Весі к.Криниці.
Діти по трьох мужах-батьках:
(від лівої): Данилович, Ганя,
Марися, Петро (пізніше: дяк-
диригент, батько о.декана Юліяна
в Зеленій Горі), Юліян, Ольга.

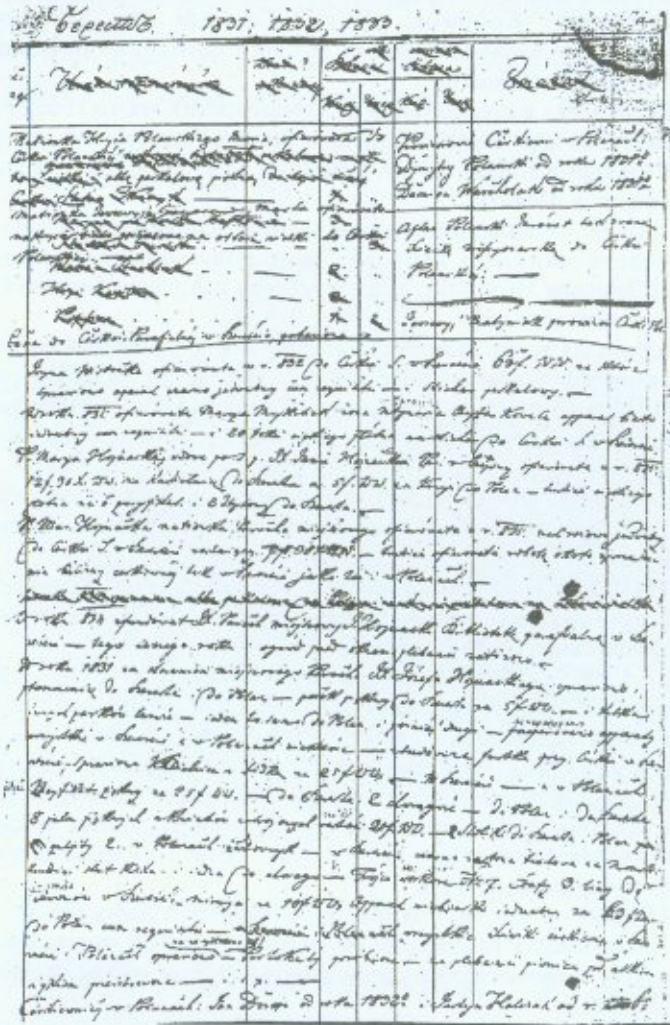

Хлопці і дівчата на закінченні навчання в початковій
рільничій школі в Новій Весі (1941-1942) зі своїм
вчителем Михайлом Реваком (з Лося к.Криниці).
З правої коло плоту стоять: о.В.Смолинський
і вчитель С.Кравчук

Від правої: Теодозія і Стефка з родини Стремецьких,
з лівої: Кася, служниця-"кухарка" о.Смолинського в
Новій Весі, в строях, що самі шили і вишивали.

... і стари документи...

Редакція "Ватри" одержала від п. Стефана Мончака з Дзевец Нових к. Вохви (воєв. Любуцьке), уродженця с. Береста к. Криниць (Зах. Лемківщина), хроніку парохії Берест (Поляни).
 Нашим Читачам пропонуємо поменшену відбитку 1-ї сторінки. Згадана хроніка (відбитка) обіймає 24 картки формату А4, двосторонньо записані польською мовою (але є і кириличні записи), роблена зі зошита, що і видно, бо на одній стороні трапляються відбиті фрагменти сусідньої сторінки.
 Хроніка обіймає роки 1831-1848, хоч на початкових сторінках записи не кінче хронологічному порядку.
 Доручена Редакції відбитка (формату А4) має надто дрібний почерк ручного письма і можна обосновано подумувати, що оригінал хроніки був (і є?) більшого від А4 формату.
 Автор хроніки о. Йосиф Гойнацький, адміністратор, згодом парох в Бересті, був сином о. Івана Гойнацького пароха в Чирній, що і виникає з пізніших записів. Сам текст, надто дрібний і не все розбірливий-чіткий.
 Тема записів: церкви, пожертви, приходство, ремонт, розбудова, деколи інші справи-події, не тільки в парохії. Деякі записи досить докладно поперецкерувані. А ось і вони.
 Пrowизорowie Cerkwi в Polanach: Dymytry Polański od roku 1831, Damian Warcholak od roku 1831, Jewsewyj Małyniak, prowizor Cerk. Pol. Małżonka Hrycia Polańskiego Maria ofiarowała do Cerkwi Polańskiej albę perkalową piękną.
 Małżonka Jewsewyja Gogoca Marta ofiarowała nakrycia białe perkalowe do Cerkwi Polańskiej. Aftan Polański darował tak zwaną Xiążkę Misyjonarską do Cerkwi Polańskiej.
 Ława do Cerkwi Parafialnej w Bereście postawiona. Iryna Wisłocka ofiarowała w roku 1832 do Cerkwi Ś. w Bereście 63 f(lorenów) WW za które sprawiono aparat (убір до чаші?) czarno jedwabny cum requisiti - i stichar perkalowy - W roku 1831 ofiarowała Maria Mykytiak, żona

młynaria Osyfa Kowala aparat biało jedwabny cum requisiti - i 20 łokci cienkiego płótna na stichar do Cerkwi w Bereście.
 JP. Marya Hojnacka, wdowa po ś.p. JX Janie Hojnackim, Parochu w Czyrnej ofiarowała w r. 1831 12 f(lorenów) 30XWW na kadzielnicę do Beresta a 5 f(lorenów) WW na krzyż do Polan - tudzież cienkiego płótna na 6 puryfikat(erzy) (рушнички до чаші) i 2 ilytony do Beresta.. JP. Mar. Hojnacka małżonka Parocha miejscowego ofiarowała w roku 1831 szal różowy jedwabny do Cerkwi Ś. w Bereście wartający 7 f(lorenów) 30 XWW - tudzież ofiarowała robotę około sporządzenia bielizny cerkiewnej tak w Bereście, jako też w Polanach. - W roku 1832 zfundował Paroch miejscowy J. Hojnacki Bibliotekę parafialną w Bereście - tego samego roku i ogród przed oknami plebanii założono.
 W roku 1831 za staraniem miejscowego Parocha JX Józefa Hojnackiego sprawiono płaszczenicę do Beresta i do Polan - pasek piękny do Beresta za 5 f(lorenów) i kilka innych pasków tamże - jeden to samo do Polan i później drugi - poreperowano aparaty wszystkie w Bereście a w Polanach niektóre - zbudowano furtkę przy Cerkwi w Bereście - sprawiona kadzielnica z łódką za 25 f(lorenów) WW - w Bereście - i w Polanach. Pacyfikat piękny za 25 f(lorenów) WW -, do Beresta 2 chorągwie - do Polan i do Beresta 8 palm pięknych z kwiatów ustrojonych wartości 20 f(lorenów) WW - 2 stoliki do Beresta i Polan i pulpity 2, w Polanach żertownyk - w Bereście czarna zasłona tiulowa za Monstr. tudzież stuł kilka - i jedna do chorego - Trójce woskowe Nr 7. Szafy 3. liny do dzwonnów w Bereście - 2 myrnicy za 10 f(lorenów) WW. Aparat niebiesko jedwabny za 63 f(lorenów) WW do Polan cum requisiti. Wszystkie Xiążki cerkiewne w Bereście i Polanach oprawiono na co założono Protokół porobiono - na plebanii piwnica pod alkierzykiem przeistoczona - itp.
 Cerkiewnicy w Polanach: Jan Dorosz od roku 1832 i Justyn Halczak od r. 1830 (?).
 Tudzież sprawiono w Bereście ampułki piękne szklane pozłacane za 7 f(lorenów) WW - drewnianych lichtarzy kilka - jarłyki na ahnci Kosz na kwiaty, nóż do wykrawania Hostyi, krzesło porządne - antymisy 2, czerwone adamszkowe pokrycie na stolik - czerwone sukno - W Polanach zaś sprawiono lichtarze 4 duże - i 12 drewnianych mniejszych W r. 1833 w Bereście i Polanach zaprowadzono fundusz - na ubogich, z którego ubodzy istotnie opatrują się. W Polanach postawiono ambonę i kryłos - ołwioiwą mense pomalowano i gradusy i Ciborium przeistoczono.
 Wanio Lorczak ofiarował (...) każdego roku kilka funtów wosku do Cerkwi w Polanach -
 W roku 1833 dnia 18 Lipca odprawiona była Kanoniczna Wizyta przez Jaśnie Wielmożnego i Najprzewielebniejszego JEX Jana Śnigurskiego Biskupa Przemyskiego, Samborskiego i Sanockiego - który w Bereście na śniadaniu będąc na Plebanii - potem i Polańską Cerkiew osobiście zwiędził i porządkiem tak Berestskiej jak też Polańskiej Cerkwi i zadowolnionym się być oświadczył.
 W roku 1834 dnia 28 Lipca Cmentarz Parafialny w Bereście dla grzebania umarłych przeznaczony - uroczyscie poświęconym został przez W JX G. Czymbańskiego Kanonika i Dziekana Muszyńskiego.
 W roku 1834 stawek wyżej Plebanii wybrano - wierzby sadzono - szczepy sadzono - więcej ziemi pod ogród uprawiono i od wody ogród zabezpieczono -
 W roku 1834 wszystka bielizna cerkiewna tak w Bereście jako też i w Polanach do porządku przyprowadzona częścią większą nowa posprawiana i ponaprawiana.
 W roku 1833 wielka posucha trwająca długo zniszczyła ziemioplody -
 W roku 1831 dnia 8 Listopada objął JX Józef Hojnacki administracją w Bereście i Polanach a w roku 1834 dnia 20 Stycznia jako Paroch tu uroczyscie instalowanym był. -
 W roku 1834 Pszczoły Cerkiewne umieszczono w ogrodzie Wania Mączaka blisko Cerkwi Parafialnej w Bereście - byłego pod ten czas prowizora.
 W roku 1834 rozpoczęto urzędowanie starać się o reperację Plebanii, Cerkwi i Szkoły Trywialnej w Bereście.
 Rzeczy Cerkiewne staraniem X. I. Hojnackiego a częścią (...) poprawiane własnym, tak do Beresta jako też i do Polan tylko po części spisane, znajdują się w aktach Parafialnych zachowane. -
 Cerkiewni Prowizorowie: Stefan Kapłon od roku 1831 Grzegorz Kapłon od roku 1834 i Atanazy Małyniak od roku 1834 przy Cerkwi Parafialnej w Bereście.

Лемківська хроніка

12.12.98 - У Львові проходила звітна конференція з діяльності товариства "Лемківщина" за минулий рік. Звітував Михайло Шпак, голова товариства "Лемківщина".

14-16.12.98 - Проф.Гжегож Бабіньскі з Польського Інституту польонійного Ягайлонського університету на "Спітканю з Лемківщином" в Горлицях, Бічу, Криниці і Ганчові при більшій присутності слухачів виголосив реферати: "Етнічні меншини в Польщі та Європі. Лемки в Польщі"

16.12.98 - Директор департаменту в справах національних меншин в Міністерстві Культури і мистецтва, Єжи Завіша спіткався в Криниці з представниками лемків. В спітканю брали участь представники ОЛ з головою Олександром Маслейом.

17.12.98 - Директор Єжи Завіша провів спітканя з керівництвом Лемківського музею в Зиндранові.

29.12.98 - Олександр Маслей провів розмову в Міністерстві культури і мистецтва у Варшаві в справах дофінансування "Лемківської Ватри" в Ждині.

1.1.99 - У Львові (Україна) правління товариств "Лемківщина", "Надсяння", "Холмщина", "Люблинщина" й "Бойківщина" створили Об'єднання тих регіональних організацій, яке буде репрезентувати українців-переселенців, депортованих з Польщі в 1944-46 роках.

2.1.99 - В концертній залі Криницької пияльні з концертом колядок виступив хор Православної Єпархії в Сяноці під диригуванням п.Маріяни Ярої. Концерту вислухала повна зала глядачів.

7-9.1.99 - На запрошення пароха Лосі о.Василя Стойки приїхали з Вертепом молоді колядники з Калуша (Україна) представили Вертеп і дали концерти колядок в церквах в : Горлицях, Криниці, Лосі, Снітниці, Устю, Гладішові, Новиці і Кракові. Керівником поїздки була Олена Лещинська, з Калуського підприємства "Красзнавець". Закватеруванням артистів займався Дарко Губяк, член ГУ ОЛ і церковний дяч в Лосі. Подяка йому і вшитким тим, што ночували артистів. Вшитки слухачи-глядачі виступів колядників з Калуша сердечно дякують Калущанам і екскурсоводови п.Олені Лещинській.

9.1.99 - В горлицькому центрі культури в Глініку організували новорічну забаву.

- Красну новорічну забаву в Стшельцях Краєнських організувало Правління Гуртка ОУП. Грав "Водограй".

13.1.99 - В барі "У Романа" в Ганчові привитали Новий Рік 1999 на міні-Маланці. Било дуже приємно і весело - било трьох священників: о.декан М.Михайлишин, о.П.Сивец, о.В.Стойка, якого привитали з його іменинами. Шкода, што прийшло мало учасників, бо било місце.

16.1.99 - Керівництво Гуртка ОЛ в Криниці організувало Маланку. Грала капеля зо Словаччини. Новорічні побажання учасникам склав голова гуртка ОЛ Василь Шост.

17.1.99 - В Ганчові, Горлицях в церкві СС.Василянок і в головним костелі коло ринку виступив з концертами коляд хор "Гармонія", який діє при "Хоровій школі хлопців і юнаків" в Мукачеві (Закарпатська область, Україна). Керівник хору Володимир Волонтир. Хором опікувався О.Маслей, голова ОЛ.

18.1.99 - Хор "Гармонія" виступив в часі "Куті" в Фундації св.Володимира в Кракові. На тім спітканю бив тіж римокатолицькій краківській митрополит кард.Францішек Махарскі. Місцева телевізія і друга програма телевізії показали

фрагменти виступу гостей з Мукачева.

18-20.1.99 - Др Ярослав Мокляк з Інституту історії Ягайлонського університету на "Спітканю з Лемківщином" в Горлицях, Криниці, Бічу і Ганчові при активним заінтересуваню численною публіки виголосив реферати: "Історія Лемківщини".

22-24.1.99 - в західній Польщі з концертами колядок і щедрівок виступав хор "Журавлі" під дир. Романа Радзівоновича: 22.1.- в катедрі в Гожові, 23.1 - в Щеціні, 24.1.- в церкві у Валчі а опісля в Познані.

23.1.99 - в Гладішові зорганізували "Спітканя Сенйора" з участю вірних і парохів Гладішова: римокатолицько кс.Здзіслав Шимчиха, православного о.Аркадія Баранчика і грекокатолицького

о.Василя Стойки. В спітканю взяли участь представники гмінной самоуправи з Устя: вїйт - Юзеф Радзік, заступник вїйта - Дмитро Ридзанич, секретар - Елеонора Тилек. Спітканя проходило в дружній атмосфері - співали коляди, пісні, охочі могли потанцювати.

24.1.99 - Ансамбль "Лемковина" під дир. Ярослава Трохановского виступив з концертом колядок в будинку "Руской Бурси".

29-31.1.99 - Українська Телевізія з Києва і Івано-Франківска (керівник екіпи Іван Вовк) робила фільм про лемків замешкалих на Лемківщині.

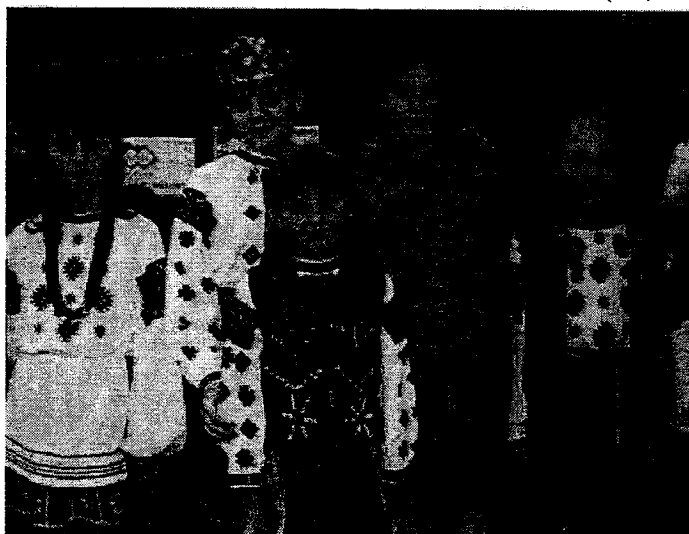
31.1.99 - Хор Православної Єпархії в Сяноці під дир.п.Маріяни Ярої виступив з концертом колядок в Бюрі Вистав Артистичних в Горлицях. Мимо морозной погоди концерту вислухало немало слухачів, але било мало поляків. В час концерту навязався дуже гардий контакт-звязок артистів з публіком, котра нагороджувала їх довгими оплесками а голова ОЛ О.Маслей вручив п.М.Ярій букет квітів і сердечно дякував за прекрасний концерт.

15.02.99 - р. головОЛ А.Маслей розмавлав з Директором Департаменту господарки ґрунтами і харчоной господарки в справі звернення майна заграбленого лемкам в наслідок акції „Вісла"

15-17 02.99 - в Криниці, Бічу, Ганчові, і в Горлицях виголосив одчит др Марко Мельник - науковий працівник ЯУ з Кракова Бив то вже четвертий виклад в „Зусерічах з Лемківщином".

27.02.99 - проходил III З'їзд Союзу русинів-українців Словаччини. Звіт з 4-рі річної праці Ради Союзу склав уступаючий голова Ради Павло Богдан. Ново вибрану Раду Союзу РУ Словаччини очолив Іван Лаба. Бажаємо нові ради багато успіхів

(пш, мк)

Діти на „Ватрі'97"

В числі "Ватри" (4/23, жовтень 1998) пропущено початок тої статті. Перепрошуємо Авторку і Читачів

Бережанські лемки

Минуло 50 років, як ми покинули рідні Карпати, наші прадідівські землі. І хоч ми асимілювалися з населенням Галичини і східних областей України, однак велика туга за рідним краєм не покидає нас ні на хвилину.

І як тільки Україна була проголошена незалежною державою, у нас, депортованих з Лемківщини, пробудилось бажання ще більше згуртуватись активізувати роботу по відродженню історії, культури, побуту і традицій лемків. Колективна поїздка на Лемківську Ватру у Ждиню стала стимулом для проведення таких міроприємств, які б сприяли відродженню в нашій пам'яті спогадів не лише про наш лемківський край а й про його славних синів.

Тому Бережанське товариство "Лемківщина", головою якого була Ольга Трач провело ряд вечорів-спогадів до ювілейних дат видатних людей, наших краян, а саме: "Тимотей Старух - глашатай незалежності України", "Никифор Дровняк - самобутній народний живописець Лемківщини", "М.Вербицький - композитор гімну "Ще не вмерла Україна", "Повернутий із забуття - Франц Коківський", проведено вечір до 80-річчя від дня народження невтомного шукача і примножувача духовних скарбів нашого народу, фольклориста Ореста Гижі. До 50-річчя депортації проведено вечір на тему "Рідна земле моя, із твого джерела я напився краси і земного тепла".

Останній вечір-спогад наше товариство провело разом з Козівським товариством, головою якого є Олексій Кіляр у м.Козові, про вихідця з Лемківщини, письменника, журналіста, художника і громадського діяча Юліяна Тарновича-Бескида до 95 річниці від дня його народження.

Переповнений зал Будинку народної творчості земляками Ю.Тарновича з великою увагою слухав спогади його синів Мирона, який зі своєю сімєю живе у Козові, та Олександра з м.Ужгорода а також односельчан з села Синяві Сянницького повіту, які особисто знали, зустрічалися і спілкувалися з письменником. З великим інтересом присутні на вечорі знайомилися з матеріалами про творчість Ю.Тарновича-Бескида.

Лемки, присутні в залі, тепло вітали виступ Бережанського співочого гурту "Лемкиня" в програмі якого були лемківські народні пісні, поезія і гумор.

Цікаво пройшла презентація книжки лемка з Яблониці Івана Скальського "У назві тій - буяння яблунь цвіту". Багато труду вклало Бережанське товариство "Лемківщина" для встановлення Пам'ятного знака до 50-річчя депортації українців з пограничних земель України Лемківщини, Надсяння, Підляшшя, Холмщини, який було встановлено у Бережанах і освячено 17 жовтня 1996 р.

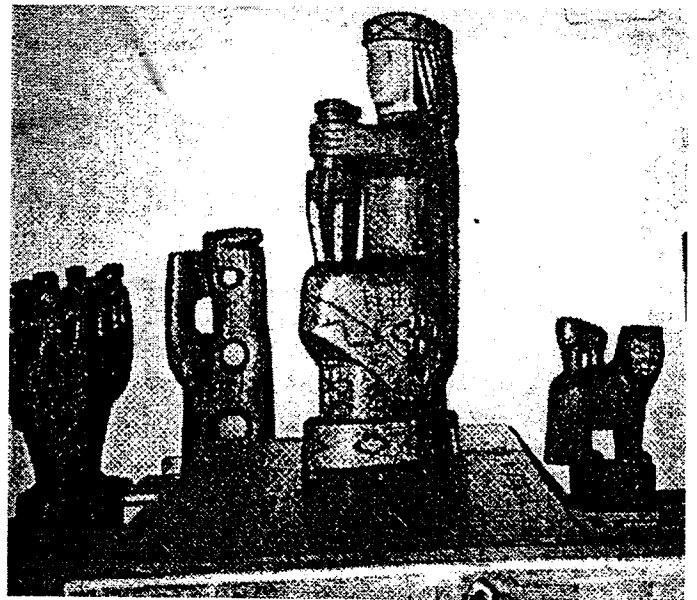
Ідею побудови Пам'ятного знаку висунув мешканець м.Бережани Богдан Тихий, виходець з Лемківщини, а проект пам'ятника, надзвичайно вдало, в лемківському стилі виконав Львівський архітектор Микола Гайда.

Часто в м. Бережанах під час проведення святкових концертів у їхню програму влітається виступ лемківського фольклорного співочого гурту "Лемкиня". Гурт виступав на II Всеукраїнському Конгресі лемків у Івано-Франківську та на II Світовому Конгресі Світової Федерації лемків у Львові, є частим гостем у селах, де проживають лемки, а під час Різдв'яних Свят у лемківських сім'ях нашого міста з колядками і щедрівками.

Галина Завійська - лемкиня з с.Одрехови,
м.Бережани, квітень 1998 р.

Юліян Тарнович-Бескид з дружиною Анною в 1932 р. в Синяві.

В галерії Г. Пецуха: „Князь” /дуб/ 1988

Фецьо Кузяк (Бортне - Ряшів)

Про проф. Р. Райнфуса ... інакше

Пане Редакторе!

В Вашим часописі "Ватра" з жовтня 1998 р м.ін.поміщено посмертну згадку про проф.Р.Райнфуса. Його "велики заслуги" для лемків і Лемківщини в тій згадці описав пан Мирослав Пецух. Лем же пан М.Пецух хибаль не знав так добрі того пана як я, а я його добрі памятам іщи з-перед війни, як лазив по наших селах і зберав матеріяли до своій науковій праці. Часом товаришив йому Адам Вуйцік з Горлиц, учитель, який бавився в етнографа (дост добрий пиячок) а шовініст іщи гірший од Райнфуса.

Як знам, то Р. Райнфус написав про лемків барз дуже, в тім барз дуже дурниці і брехні. А кождий хто має кус олію в голові, як прочитав його спогади про лемків-"пшияцол", то од разу зауважив, же трактував їх як даяких папуасів, або пігмеїв. А ото приклади:

"Wierchy", Kraków, 1936, "Łemkowie Opis etnograficzny", лемки, то нарид зацофаний, шот кропку (а і денатурат), бют жени і т.п.(якби поляки не пили денатурат і не били жен), же лемки, "chociaż dużo i chętnie śpiewają", але абсолютно жадной здібности музикальної не мают, "pisanki zdobią bardzo nieporadnie", зас лемківски різьби сут "niezwykle gromitywne". А як пише в своїх публікаціях о своїх "пшияцелях" лемках - ото кілька прикладів: пастух з Рихвалда о прізвищі Найдух спав в чимси як псяча буда (ага: Р.Райнфус запознався з Найдухом в 1931 році а знімок зробив йому в 1929 р. - Polska Sztuka Ludowa, 1985, ilustr. 7, str.215); Михав Мадзік - мій сусід, в якого Р.Райнфус часто-густо перебивав - "...patrzył spodeńba świdrującym wzrokiem" но і "пшияцель" о.Титар в Ганчові "...mały chudy człowieczek o lisim pyszczku", де імость "...tega baba w zatłuszczonym kaftaniku" подала росіл з мухами (не з комперями, ци ризанком).

В книжці "Nad rzeką Ropą" (стор.195) Райнфус пише: "Wiele starych Łemków nosiło długie, prawie do ramion spadające włosy, raz na tydzień starannie smarowali je masłem, które szczególnie w miesiącach letnich jełczało przez cały tydzień, wydając woń niełatwą do zniesienia."

Ото і видиме, як нас "славив" Р.Райнфус.

А в книжці "Śladami Łemków" (на сторони 127) читаем: "W samym tylko powiecie gorlickim w latach 1946-47 UPA dokonała 200 napadów terrorystycznych. Ofiarą ich padali polscy osadnicy i Łemkowie-Starożarni, a także żołnierze, milicjanci, przedstawiciele władzy administracyjnej. Zdarzały się liczne mordy. Spalono 35 wsi i wszystkie mosty w obrębie gorlickiej Łemkowszczyzny. Podobna sytuacja miała miejsce dalej na wschodzie (w powiatach sanockim, krośnieńskim i jasielskim), a także w powiecie sądeckim, gdzie poszło z dymem 30 zagród i została spalona przez UPA duża wieś Łabowa."

Ци по таких неправдивих видуманих описах-брехнях можна уважати Р.Райнфуса за приятеля лемків і об'єктивного історика? Книжку "Śladami Łemków" видано в 1990 році і товди юж не било натиску УБ і "владзи людовой" до подібного писаня.

Што правда то Р.Райнфус од часу до часу зміняв свої погляди, лем одного не зміняв - од початку твердо тримався він (і його учень С.Чайковскі) одного, же ми лемки то навіт не

словяне, от таки "пшибленди" з Румунії, "którzy wyparli Polaków z gór".

Чув-ем таке, же: колиси било в Сяноці якисе симпозиум, де мав бити і Р.Райнфус. Там же тіж бесідували оба о тім "wyrącając Polaków", а били там пані О.Дуць-Файфер і П.Трохановскій - творці лемківскої "нації" і "літератури", але же жадно з них не запротестувало, лем І.Красовскій заопонував, але слабо, бо ніхто не підтримав. Кус скритикували Райнфусову теорію о походжиню лемків п.З.Шантер і А.Крог. Лем же тота теорія далі обовязує в Польщі, бо прецінь проф.Райнфус то авторитет "nie do obalenia". Зас як видно з Райнфусової мапи, то він Лемківщину поділив, бо не вшитких лемків узнає за лемків. Но сут наприклад "Русіні шляхтовски", "Венгріни" і інши, - єдним словом федерація!

Єдно, што вартісне, то фотографії, яких Райнфус зробив кільканадцет з лемківских об'єктів, яки били опубліковани, хоч С.Лещицкі зробив їх більше.

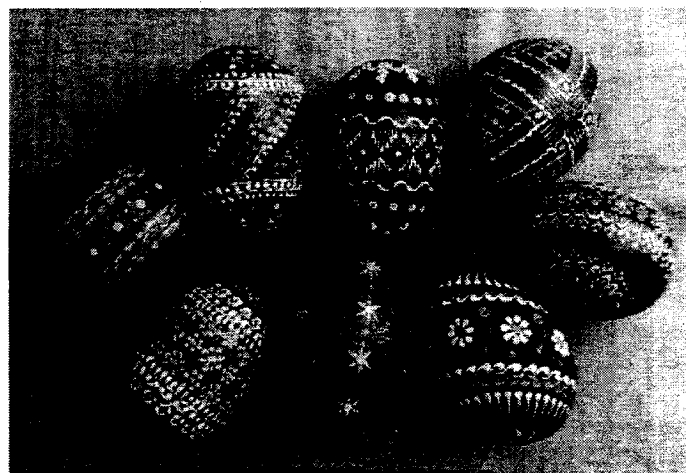
Іщи єдно: коли била в 1984 році отворена в Новим Санчи вистава "Łemkowie - Лемкі" і на ню загостив і п.Райнфус, то як взрів напис кирилицьом "Лемкі", то аж ся зіжив: "Co to za napis? Tu jest Polska!". От видиме, який з нього бив "сердечни пшияцель" лемків!

На конец хочу згадати, же п.Райнфус, коли (до часів війни) мандрував по Лемківщині, то крім збераня матеріялів до дипломової праці, мав іщи за завданя доносити поліції, ци в дакотрих селах лемки не провадят антисанациійної політики, бо п.Райнфус бив тіж т.зв. "dwójkarzem", тобто співпрацівником поліції.

Ага - іщи-м єдно си пригадав: Р.Райнфус описує, же лемки (очевидно походжиня волоского) "są niskiej i krępej budowy ciała o śniadej twarzy", але "wyjątek stanowią mieszkańcy wsi Łosie k.Gorlic". Як виходит з його опису, то в часі "шведского потопа" шведи заблукали аж до Лосі і погвалтували вшитки баби в селі, но і народилися бахори, вшитки високи і блондини, таки потомкове скандинавів. Не знам, ци Лосяне о тім знают, же сут скандинавске насіяне? Я деси не стрігив Лосянів-блондинів.

Будте здрави

Ф.Кузяк

Писанки п. Олександри Полянської - Гринчук з Броцлава.

Листи до Редакції

(Івано-Франківськ, 24.1.99)
Вельмишановна Редакціє "Ватри", 23
і 24 номери журналів отримав !

Тож читаю "Ватру" рідну
І від вмісту так радію:
Бачу землю-матір плідну
І духовно багатію.
Все, що в реченнях повчальне,
Спрагло пам'яттю співаю,
Бо малює нам загальне
І конкретне в отчим краю.
Вчить нас шанувати рідне
І вселюдське поважати,
Відкидати все огидне
Та гуманне розсівати!

Водить нас по всіх країнах,
Де слов'яни проживають.
Як живе там в них людина,
Автори нам сповіщають.
"Ватра" не дає забути:
Хто ми і чий ж ми діти.
Помагає трудність гнути
І рости, в житті міцніти.
Завше прагне автохтонів
В отчі гнізда поселяти,
Всупереч думкам бурбонів...
В рідним краї розростатись.
Бо й минуле наше вічно
Квітло на своїх просторах.
Кажуть всі про це публічно,
В кого психіка не хвора!

Про це свідчать документи,
Наші лемківські говірки -
Сформувались, ми як лемки,
В древні доби, як вивірки.
Сформувались ми у горах
Як ще роди кочували,
І відтоді в зелен-борах
Рід свій власний продовжали.

Звали себе русинами,
(Сива назва українців)
Завше Був Господь між нами,
Промігав нам в поведінці.
Він і нині нам pomoже
Справедливість наладати.
І загине зло негоже,
Буде приязнь розквітати.
Тож спасибі Вам за "Ватру",
Що життя так потішає,
І надію в нас азартну
На майбутнє поселяє.
З пошаною Іван Головчак

10. січень 99

Шановний Дорогий Редакторе !

Дякую за лист і дуже тішусь, що буде опублікована стаття про митрополита Шептицького. Дуже високо оцінюю цю постать і помімо всіх моїх старань нічого про неї не міг опублікувати.

"Наше Слово" виразно вороже до мене ставиться, розходимося ми в поглядах відносно нашої державності. Навіть в календарі "НС" нема зазначеного нашого державного свята і Шевченка опоганюють за його патріотизм і ворожість до Москви. Багато в мене нагромадилося матеріялів, я все стараюся реєструвати свої думки. своїх віршиків вже назбиралося близько пів тисячі. Фізично чуюся, як на мої 86 ще не зле, але очі заводять щораз більше. В нашій громаді є Лемки але "Ватри" ніхто окрім мене не отримує. Як можна її зарекламувати і заперенумерувати? Підтримував мене наш посол Сардачук і тільки йому завдячую, що деякі мої статті побачили світ.

Сердечно здоровлю
бажаю успіхів в Новім Році

Львович

Присилаю Вам свої віршики, може щось з них виберете. Дуже радо з Вами зустрівся б, я живу сам і жодні гості мені не перешкаджають. Тепер тільки маю журботу зі здоров'ям дочки, скрипачки в Музичній Академії в Кракові і відвідини краще відложити на тепліші сезони.

Львович

Ужгород, 24.1.99

Шановний Пане Ковальський з Родиною !

Одержав від Вас "Ватру" № 1, за що Вам щирсердечно вдячний. Дуже мене зворушило і потішило коли я побачив в цьому часописі напечатані мої матеріяли а також побачив фотографії з ріки Вислік біля мого села Синява. З р.Вислік зв'язано багато моїх приємних згадок з дитинства. Такої прекрасної річки з її берегами я до цього нігде не зустрічав, а вода була по справжньому цілюща. Кожного літа на вакаціях я

зі своїм братом проводили цілими днями на річці Вислік і ловили руками рибу. А коли вже літом приїздив зі Львова тато, то ми вже з ним ходили купатися і ловити рибку на Вислоці, бо він був дуже великий рибак. Пам'ятаю, що батько зі своїм другом по гімназії Косаноцьким який робив суддею в м.Риманові, їздили на риби десь в гори, де було якесь гарне озеро і там були десь пару днів.

Тепер на р.Вислік зробили в с.Синяві велику бетонну дамбу і утворили велике водосховище, з якого беруть воду в багато міст. Ці береги, які є там на знімках у "Ватрі", тепер вже знаходяться під водою, бо мій брат був колись в Синяві і розказував про ці зміни. На жаль мені не пощастило побути в Синяві, але все ще маю надію побувати там.

Як Ви там поживаєте п.Михайле, як Ваше здоров'я? Ми потроху здорові, але після операції я ще не зовсім прийшов до себе. Що нового біля Вас?

Про трагедію, яка сталася в нас на Закарпатті Ви також знаєте і може бачили в телевізорі. Біда і нас зачіпила, бо заляло нашу пивницю-підвал, де знаходиться газовий котел і дещо з продуктів, тому ми деякий час були в хаті без опалення, доки вода не зійшла з підвала. В горах ще і тепер продрвжуються великі зсуви землі і загрожують багатьом селам. а що буде на весні, то сам Бог знає... До цього всього вже було 2 землетруси по 4 бали, але руйнувань ще не спричинили. Після Чорнобиля то друга велика катастрофа на Україні - якась кара Божа?

На Різво їздив до брата, що живе в м.Козові на Тернопільщині і був в місті Бережанах, де відвідав музей Богдана Лепкого, там і поставлений за допомогою родича Б.Лепкого д-ра з Торонто Романа Смика пам'ятник з бронзи Б.Лепкого. Д-р Смик привіз з Торонто багатий матеріял про Б.Лепкого. Товариство "Лемківщина" в Бережанах хочуть створити невеликий музей-виставку про нашу Лемківщину, але для цього треба зібрати якийсь матеріял, якого поки не досить є для цього.

На цьому буду закінчувати і якщо буде у Вас бажання, пишійть пару слів, буду радий. Висилаю Вам допис Ю.Т.Бескида, який був напечатаний в нашій газеті "Срібна Земля". Ще раз щирсердечно здоровлю Вас і Вашу Сім'ю і дякую за часопис.

Бувайте здорові. Тисну руку.
З пошаною Олександр Тарнович

Dr. Petro Sardaczuk
Ambasador Nadzwyczajny i Pełnomocny
Ukrainy w Rzeczypospolitej Polskiej

Редакція "Ватри", Об'єднання лемків у
Польщі!

Зі широкого серця складаємо Вам:
Редакції "Ватри" і Головній Управі
Об'єднання лемків у Польщі нашу
сердечну подяку за Ваші щирі слова
побажань з нагоди наших 40-років
вінчання-шлюбу. Це була для нас велика
несподіванка.

З цієї нагоди складаємо Вам маленьку
пожертву в сумі 50,- амер.долярів на
фонд журналу "Ватра". Просимо
приняти щирі побажання Веселих Свят
і Щасливого Нового 1999 Року.

Анна і Іван Войтовичі
Від Редакції: Красні дякуємо за
побажання і за долари - придадуться до
частинної заплати за друк нашого
квартальника.

Щиро дякую п.М.Ковальському і
п.П.Шафранови за пересилані
примірники "Ватри". Журнал дуже
цікавий, а я зичу Вам міцного здоров'я
та щоби Ви могли його якнайдовше
опрацьовувати і видавати. Сил і здоров'я
Вам Друзі!

Степан Кішак, Львів

Radosnych Świąt Bożego
Narodzenia
wiele ciepła
przy wigilijnym stole
oraz
realizacji wszelkich zamierzeń
w Nowym 1999 Roku

życzy

Joanna Wrnuk Nazarowa
Minister Kultury i Sztuki

grudzień 1998 r

Варшава, 30 листопада 1998 р.

Пан Олександр Маслей
м. Горліце

Шановний пане Тарново,

У зв'язку із завершенням моєї дипломатичної місії в Республіці
Польща і поверненням на Батьківщину, хотів би сердечно подякувати Вам
за багаторічну співпрацю на благо українського народу, розвитку і
примноження української культури, створення позитивного образу України
в польському суспільстві, поліпшення українсько-польських відносин.

Користуючись нагодою, прагну висловити Вам та Вашим
співробітникам побажання міцного здоров'я, великого щастя, творчої
насаги та всіляких успіхів у Вашій діяльності.

Щиро П. Сардачук

Шановний пане М. Ковальський!

Світова Федерация Українських Лемківських Об'єднань
посилає Вам сердечні вітання і побажання з нагоди Різдва
Христового та Нового Року. Бажаємо Вам щастя, здоров'я,
великих успіхів у Вашій благородній діяльності для добра лемків,
розсіяних злого долею по всьому світу, та для відродження
Лемківщини, її культури і національної самобутності як
етнографічної групи великого українського народу.

Голова СФУЛО

Теодозій Старак

7 січня 1999 р.

CO WARTO WIEDZIEĆ O UTRACIE MIENIA!

Deportowanie właścicieli w ramach akcji "Wisła", wbrew ich woli, spowodowało opuszczenie mienia i utratę władania nim lecz nie powodowało utraty prawa własności.

Dekret z 27.07.1949 r. stwarzał podstawy możliwej szczególnej formy administracyjnego przejęcia mienia. Dekret ten był deklaratoryjny tzn. sam nie przejmował z mocy prawa opuszczonego mienia (art. 1.). By tego dokonać koniecznym było wydanie przez władze powiatowe (art. 3.) prawotwórczych orzeczeń o dokonaniu przejęcia opuszczonego mienia. Orzeczenia te, by były konstytutywne winny spełniać określone prawem wymogi.

Zwrot mienia przejętego konstytutywnymi orzeczeniami wydanymi w oparciu o przepisy dekretu może nastąpić tylko na podstawie ustawy, gdyż samo wywłaszczenie nastąpiło w oparciu o akt o randze ustawowej. Zatem w drodze administracyjnej niemożliwe jest całkowite rozwiązanie tego problemu.

Droga administracyjnego zwrotu mienia jest jednak uzasadniona w niektórych indywidualnych przypadkach, a mianowicie wówczas, gdy wywłaszczenie nastąpiło w okolicznościach niekonstytutywnego orzeczenia wydanego przez Powiatową Radę Narodową, tzn. kiedy decyzje organu administracyjnego rażąco naruszały prawo obowiązujące w dacie ich wydania (Rozporządzenie Prezydenta RP o postępowaniu administracyjnym z 22.03.1928, wyrok NSA z 20.06.1995, sygn. akt II SA 225/94 oraz wyr. NSA, sygn. IV SA 2258/96 z 09.09.1997).

Decyzje o przejęciu mienia na własność państwa, z rażącym naruszeniem prawa podlegają uchyleniu w każdym czasie.

Przy ocenie istnienia przesłanek do stwierdzenia nieważności orzeczeń wydanych przez Powiatowe Rady Narodowe organy administracji państwowej ograniczają się jedynie do kontroli zgodności decyzji o przejęciu opuszczonego mienia z tytułem prawnym przejęcia tj. istnieniem [deklaratywnego] dekretu z 27.07.1949 r. i powołują się na istnienie opuszczonego mienia, zupełnie pomijając przesłanki rażącego naruszenia prawa popełnione w związku z orzekaniem przez Powiatowe Rady Narodowe przejmowania mienia.

W kodeksie postępowania administracyjnego w art. 156 oba przypadki tj. wydania decyzji bez podstawy prawnej lub z rażącym naruszeniem prawa wymienione zostały obok siebie, ponieważ łączy je wadliwość stosowania prawa przez organ administracji.

c.d. w następnym numerze

Гонтяр і його казка

В Західній Лемківщині майже не знали солом'яних стріх, але не тому, що не мали солом, але тому, що було велике багатство високоякісних лісів і не було потреби будувати хижи з іншого матеріалу. Найкращим матеріалом на гонти була карпатська ялиця (рідше смерек) від 60 до 80 років, яка росла в густім лісі в затишних місцях.

Майстер, котрий робив гонти звався "гонтяр" Не була то аж така трудна професія і ту роботу міг виконувати майже кождий. Вистарчило мати остру клинувату сокиру, одноручну довбню-"клян", дворучний ("обіручний") ніж, струг-"пажак" і дуже простий варстат, який був в кожному господарстві, званий чогось "дзядом".

Літом дехто робив гонти на місці в лісі, але найчастіше привозили колоду до подвіря, різали її на 60 см довжини "пацки"- "кльоцки". Дальша робота належала вже до гонтяра. Один пацок давав від 30 до 60 клинуватих дощочок, які треба було вигладити дворучним ножом і стругом "випажити"-вистругати рівчики, в які острим боком зазублялися слідувачі гонти. Гонти робили шириною 8- 15 см. Протягом одного робочого дня добрий робітник зміг зробити около 5 кіп (копа = 60 шт.) гонтів. Одним копом можна було покрити 2 квадратні метри даху.

В декотрих селах - Чертіжне, Білична, Білянка, Котів, Кам'яна - робили гонти на промислово скалю і продавали їх вдома або навіть на ярмарках в Горлицях, чи Грибові.

Гонтова покрива мала тривкість від 20 до 30 років. Останніми роками декотри господарі консервували гонтові дахи ропом (сиром нафтом) або таром, що і значно видовжувало тривкість даху.

Як всі вандрівни челядники на Лемківщині, так і гонтяре, мали свою усну літературу, тісно пов'язану з їх професійом, яку радо розповідали по роботі дітям.

В 1933 році мої няньо Василь робили велику будову обійстя і між іншими робітниками гонти робив старший лемко з Чертіжного і від нього почув-ем між іншими і таку казку.

"Быво то юж дост давно, бо іши пред войном. Робив-ем гонти в богатого газди в Сьнітниці, а же быво то недалеко, том ходив ночувати домів. Раз забавив-емся до пізної ночі в Чмульовій корчмі і вертав-ем до своєї хижі през гору Псарив. Нич была дост видна, бо перший сніжок той осени легко вкрив землю. Як преходив-ем през найвекший камеральний ліс то взрив-ем велькій оген, при яким гонтяре робили гонти. Было близко, зараз під стежком, котром-ем ішов. Якоси мня зауважили і вшитки кричали на мня по імени: "Осиф! Осиф!" ходте ку нам, загриетесь, закурите файку, лем ходте". Але мі штоси шептало до уха: "не ход, бо то недобри люде, кой мало їм Божого дня і ночами ся дорабляют". І пішов-ем собі помаленьки домів. На другий ден рано зас ішов-ем том самом стежком през ліс до роботи. Як-ем пришов в то місце, де в ночі "гонтяре робили гонти", аж-ем оствовів од страху. Нигде не было жадного сліду по веселих гонтярах, лем мій самітний сніг видно было на снігу. Стари ялиці тихо шуміли на вітри і деси далше жовна кула суху галуз. Аж товди зрозумів-ем, же то ангел хоронитель шептав мі до уха: "не ход".

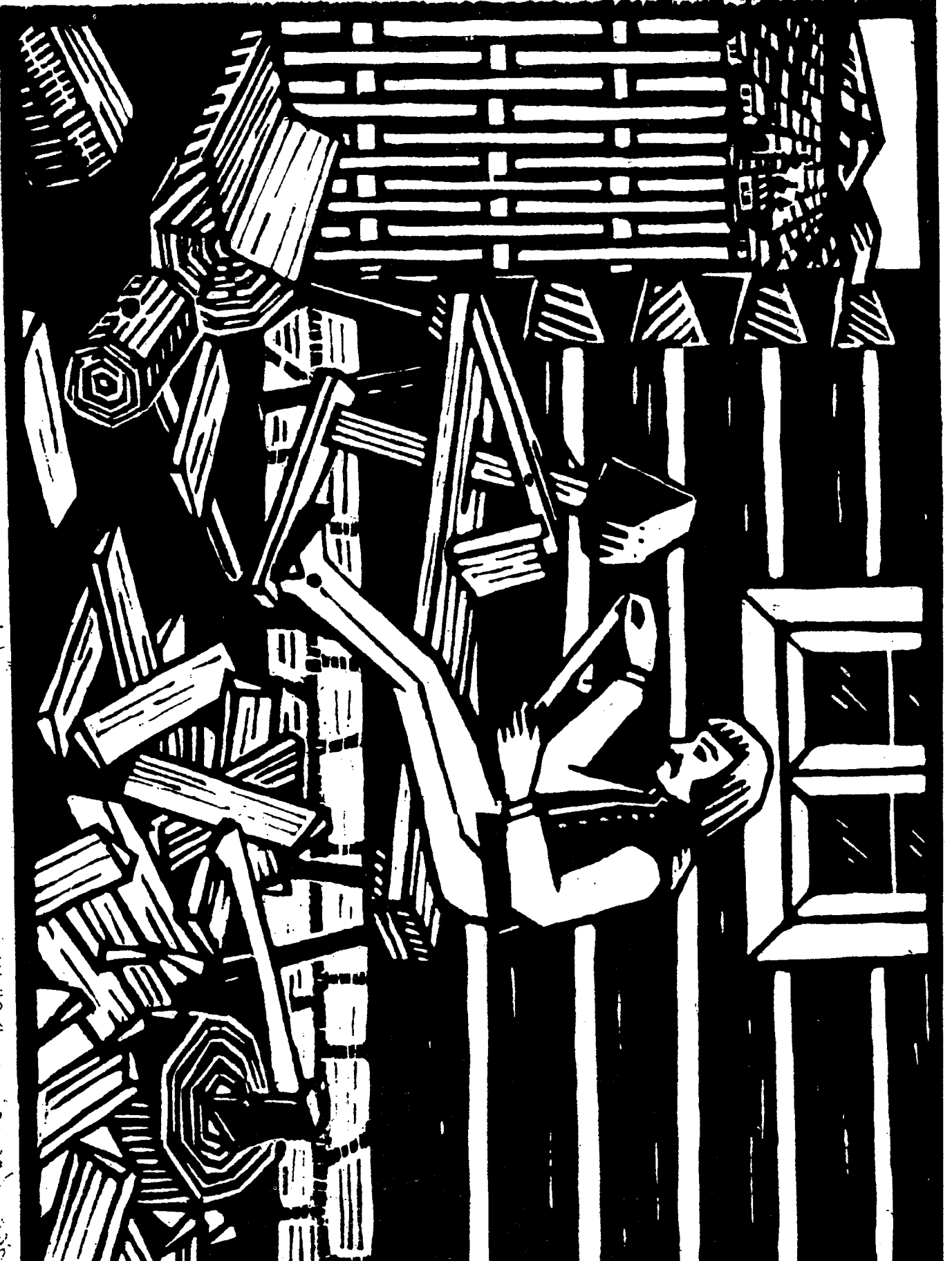
Маєся розуміти, що кожда така казка, мала в собі велику моральну повчачу науку для дітей шкільного віку.

Семан Мадзелян

12/10/2018

10/20

12/10/2018

Видає: Zarząd Główny Zjednoczenia Łemków w Polsce, ul. Broniewskiego 9/7, 38-300 Gorlice
Редагує Колегія: Михайло Ковальський (головний редактор) - ul. Armii Ludowej 16/5, 66-400 Gorzów Wlkp., tel. 095 722 91 16
Петро Шафран, Василь Шлянта
Ломка, технічне оформлення: Agencja Copy Centre, ul. Legionów 3, 38-300 Gorlice, tel. 0-18 353-78-77.
Stanowisko Redakcji nie zawsze pokrywa się z poglądami autorów.